Масса а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера денз ★ ШИНАРА, 10 ЯНВАРЬ, 1989 ШУ. ★ № 4 (7663). ★ Мах 3 кеп.

КПСС ЦК Политбюро

5-ча январе хиннача заседане КПСС ЦК Политбюро хьежай союзни республикай Компарте ЦК-ша, парте крайкомаша, обкомаша хьаяйтача, хIаьта иштта юххьанцарча парторганизацешкара а коммунисташкара а КПСС ЦК хьачутийннача, Советски Союза Коммунистически партегара СССР халкъа депутаташ харжара йолча кандидатурай хьакъехьарча предложенешка. Белгалдаьккхадар, демократически чулоацам бола кандидатураш хьакъестаяра процесс лохера хьайоагIаш йолга, цунна юкъе хьинаре дакъа лоацаш хилар дуккха партийни организацеш. Шерра хьаллоацаш ба перестройкана шоаш мутIахьа болга, кердача тайпара болх бе шоашта могалга хьагойташ бола коммунисташ. Соцадаьда 1989 шера 10-ча январе хургйолча КПСС ЦК Пленуме ювцара хьачутийнна предложенеш дIаяла, аьнна.

Политбюро хьежай маьхаш увттадара хьахинна яьнача практике нийслуш дола кхоачамбоацараш дIадахар духьа де дезача гIулакххех йола СССР Министрий Совето хьачутийннача предложенешка. Цунца дувзаденна де лерхIаш дола гIулакхаш тIадерзадаь да производственно-технически гIулакхаш кхоачашдара йолча продукце, товарийн деча гIулакхийн маьхаш цар технико-экономически параметрел, потребительски свойствели дикалали хьалхаювлача темпаех дегIахара негативни тенденцеш дIаяхара, хIаьта иштта бахархой хьашташта а Iаткъаш, маьха дарегIа дола тоъараш кийчделга лаьгIдеш хилара духьала.

Динза даргдоацаш да, аьнна лаьрхIа хIама да социально кIезигагIа дола маьхаш увттадеча даькъера пачхьалкхен заказий лоархIам айбелга, къаьстта берашта, хIаьта иштта ха яхача наха лаьрхIа долча товарашта увттадераш а долаш, цхьан кота тIа доаккхаш латт лакхагIа дикал йолча товарий маьхашта ханна дола тIатохараш делгей кердача товарашта договорни маьхаш увттаделгеи.

Динза даргдоацаш хIама да, аьнна лаьрхIа да «СССР-ча кооперацех» долча СССР Закона гома чу кооперативаша кийчъеш йола продукци арахецилга алсамдаккхараи цар дикал лакхъяраи. цун маьхаш пачхьалкхен дарашта гаргакхоачадара эша организационни а экономически а хьалаш вIаштIехьдоахилга. Материально-технически Iалашю еча, кредитни, налогови а кхыйола а льготаш хилийтара приоритет дIалуш хургья пачхьалкхен маьхел лакхагIа боацача маьхагIа шоай продукци йохкача, пачхьалкхен заказаш кхоачашдеча е пачхьалкхен предприятешца е организацешца духхьаларча договорегIа болх беш йолча кооперативашта.

Общественни ихачан кооперативай продукцена эгтара лакхагIа йола наценкаш белгалъяхара даькъера моттигерча Советий бокъонаш шеръе лерхI. ЙоагI-йоагIача категореех йолча пачхьалкхен ресторанашкеи кафешкеи тIаетташ йолча наценкай боарамга уж гарга а югаш, гIулакхаш дара боарам чоте а лувцаш. Теркам тIаэзаб СССР Госкомцена моттигашкарча цун органаша, халкъа депутатий Советаша, хIаьта иштта халкъа тIахьожама органаша, профсоюзаша потребителий общесташеи клубашеи маьхашта тIехьа тIахьожам лоаттабелга чIоагIде дезаш хилара.

Политбюро йийцар «Продукце дикалахи потребителa бокъонаш лораярахи» долча СССР Закона проект. Белгалдаьккхар, проекта чулоацама йола правови нормаш продукце дикал лакхъяра болх вIаштIехьбаккхара даькъе боккха лоархIам болаш йолга.

Принципиальни лоархIам болаш да Закона проекта тIа потребителий шерра бокъонаш чIоагIъяьлга, товарий дикал лакхъяра даькъе къахьегамхоша хьинаре дакъа лоацарлдола хьалаш вIаштIехьдаьхалга. Кердача закона проекта чулоацаме йолча положенеша лоархIаме хувц продукце дикала нормировани яра, мах барам тIахьожам лоаттабараи йола практика, изделе дикалах маьхаш дукхагIа тийша хургхилар Iалашду, нийдархочун бокъонаш шеръю, продукци во хиларах даьча зенах бола имущественни бехктокхам чIоагIбу.

Проекта кIийленга яхжай советски наьха вахара гIулакхаш чакхдахара лоархIамегIча оагIонашта демократизаци яра принципаш, царех цаI я, шоай лоIама юхьигий кIийлен тIа, потреблене сферера законагIа доагIа цар хьашташ лорадара тароаш лоархIаме шеръяра тIаерзаяь, потребителий общесташ вIашагIйохкара йола бокъо.

Могаяьй КПСС-ан ГКП-еи юкъерча цхьана леладеча гIулакхашта характерни долча доттагIлей сийдараи кIоаргта вIаши кхеташ хилараи хьале М. С. Горбачева Германски Коммунистически парте Председателаца Г. Мисаца хиннача беседа итогаш. Белгалдаьккхад, СССР-ан ФРГ-еи юкъе цхьана гIулакхаш леладелга массе тайпара дегIакхувлара, Европах машара континент яра, дика лоалахой хилараи вIаши кхеташ хилараи тIехьа шинна а парте хьинаре гIулакхаш чакхдоахилга.

Яхьа дневник

ЛаьрхIар кхоачашду

Дика чакхъдаьккхад дIадаха шу МагIалбикерча мехкдаьттахошеи бурув деттара балхий управлене болхлошеи. Цу юкъа «Малгобекнефть» НГДУ коллективо планал совгIа даьккхад 10 эзар тонн мехкдаьттеи 15,5 миллион кубически метр гази. Къахьегама овсарле лакхъеннай ткъо процент совгIа. Шийтта бетта юкъейоалаяьй пхийтта керда скважина, маьхалъяьккхай 350 эзар сома маьха товарни продукци.

Хьинаре болх баьб соахка ерригача мехкдаьтта промыслай коллективаша. Дале а, къаьстта белгалбаха беза ЦДНГ-4 болхлой. Цахаддаш социалистически яхье хьалхалаташ хьабаьхкаб уж.

Мехкдаьттеи гази йоаккхачар болх эгтара хьалха тийша ба бурув тохара балхий управлене коллективо шийна хьалхашка латта декхараш биззача боараме кхоачашдарах. Вайна дагадоагIаш ма хиллара, дика дIадоладаьдар буровикаша дIадаха шу. Геттара кIезигъеннаяр укхаза авареш, оборудовани болх ца беш латта ха лоацъеннаяр. Шера хьалхарча шин квартала планаш ханал хьалха кхоачашйир УБР-а къахьегамхоша.

Бакъда, кхоалагIа квартал низкъала хилар бурув тохара балхий управлене коллективана. ВIаштIехь-тIехьа буровойшка массехк авари хиларо цхьан юкъа дийхкар балхаш. ХIаьта а еха хьайзанзар из, дот дилла тIехьашка яланзар. Кхы а хьинарегIа болх бе йолаелар.

План 1750 метр йолаш, 3000 метр гаргта кIоарга бурув техар Р. Садаева кулгалдеча бригадо. ВIаь ткъо процент лоархIабир шоашта хьалхашка латтача декхарех Н. Симко керте латтача № 17 йолча буровой бригада къахьегамхой. Цу тайпара масалаш кхы а да укхаза.

КПСС Центральни Комитете

«30—40-ча а 50-гIа шераш долалуча а юкъа моттигаш нийсъялийта хиннача, репрессей жертвай хьакъехьара нийсхо юхаметтаоттаяра кхы тIа де дезача гIулакхех»

Цу деша хьакъехьа тIанийцача соцам тIа КПСС Центральни Комитето белгалдоах документальни дачнеша, КПСС XX а XXII а съездаш хинначул тIехьагIа а укх тIеххьарча хана а Iоальча реабилитаце опыто дувцилга а доацаш тешал ду: 30—40 а 50-гIа шераш долалуча а юкъа моттигаш нийсъяннай массови репрессеш еш а харцонаш лелаеш а. Закон телхадара эгтара чIоагIагIа дола харц хIама а хинна дIаэттаяр лаьрххIа вIашагIъехка судебни йоаца «тройкаш», «белгталара совещанеш» оалаш хинна органаш, хIаьта иштта репрессешта юкъеболхарий спискаш увттаяраи уж чIоагIъяраи практика.

Цу тайпара практика трагически тIехьаленаш а хинна дIаэттай бIаьш эзараш болча советски наха, геттара воча оагIорахьа Iаткъай мохк социально-экономически даькъе дегIабоалабара, закона а адамлен вахара а нормаех дош ца хетилга чIоагIдаьд наьха сакхетаме. Советски общества, прогресса, социализма гIулакхаи парте авторитетаи цIенхаштта зе даь хиннад.

Исторически юридически нийсхо юхаметтаоттаелга Iалаьмате боккха политически лоархIам бола гIулакх а хинна дIаэттад хIанз. Цох дуккхача даькъе тийша да социалистически правови пачхьалкхе вIашагIйоллара новкъа вай дIахьалхашкахьа ухилга, общественни сакхетам дегIакхувлилга. Бехк-гунахьа доацаш репрессеш яьрашта массанена реабилитаци ярга, цар цIераш даим а наьха дага латтаргйола гIулакхаш дарга хьежаш я общественность, хатар хиннарий гаргара нахи кхоачарагIбараши.

КПСС Центральни Комитето соцадаьд СССР Лакхехьарча Совета Президиуме ювцара предложени лулга — 30—40 шерашкеи 50-гIа шераш долалуча юкъаи цу хана шоай гIулакхаш кхоачащеш хиннача «тройкашеи» «белгталарча совещанешеи» йола, суде гIолла чакхъяь йола, суде гIолла чакхъяьнна йоаца решенеш законодательни актаца дIайоахилга. Цу хьоахаьльча органаша яьча решенеегIа лийца бола нах бакъбаьлга лархIа беза.

Цуица цхьана мукIарал де деза Сийлахь-боккхача Даймехка тIема юкъа хиннача Даьхен изменникаштеи карателаштеи, нацистски зуламхошта, националистски бандформированештеи цар гIончаштеи, уголовни гIулакхашта фальсификаци лелаьча болхлошта, хIаьта иштта лаьрххIа адамаш доадеш лийнначеи кхыдола уголовни зуламаш даьчеи наха из доагIаш ца хиларах. Нийцача категорей хьакъехьа кхоачашъе езаш я, оттаьча приговорашта а кхыча решенешта а обжаловани яраи, шозлагIа царга юхахьажараи законо оттаяь йола порядок.

КПСС ЦК динза даргдац, аьнна лерхIаш я законо оттаьча порядкагIа репрессей шерашка судебни органаша бехке баьрий уголовни делашка хьажар сихделга.

Судо бакъбаьрашта оттаьча порядкагIа материальни зе юхаметтаоттадара, цар гаргарча нахага хоам бара болх белга Iалашде деза.

КПСС ЦК хьаллаьцар халкъа депутатий краевой, областной а городской а советашка, союзни а автономни а республикай Лакхехьарча Советашка халкъа депутатехи общественноста викалехи латта комиссеш вIашагIйохкара хьакъехьа йола советски общественноста яь предложенеш. Бакъбаьрий бокъонаш а хьашташ а Iалашдара, репрессей жертвашта памятникаш увттаяра, хIаьта иштта уж дIабехка боахка моттигаш доагIгIача тайпара лостам болаш лоаттаяра даькъе советски органашта гIо дергдолаш уж хургйолаш.

БОККХА ТЕШАМ

ШерагIа яржаш латт хоржамашта хьалхара кампани, республика къахьегама коллективаша чIоагIгIа шоаш телашаш бола нах увттабу Советски Союза халкъа депутатий кандидаталла. Мехка парламенте бахийтара собранеи доакъашхоша могабу перестройкана юкъе кIезига доаца дакъа лоаца, производстве хьалхалаттараш.

«Октябрьнефть» НГДУ къахьегама коллектива собране къамаьл де дош дийхар управлене начальника М. В. Мальцева. Цо предложени йоалайир № 396 йолча Грозненски территориальни хоржамий округе гIолла СССР халкъа депутата кандидаталла Ленина ордени Даймехка тIема I степена ордена йола «Грознефть» производственни объединене генеральни директор Рафаэль Минасович Хачатуров оттаве, аьнна. М. В. Мальцева а къамаьлаш даьча кхычар а дийцар генеральни директора вахара наькъах, боккха мах бир цо деча гIулакхий, белгалдаьккхар объединене социальни проблемаш кхоачашъяра цо дукха теркам тIабохийташ хилар.

Альтернативни кандидатураш оттаяь ца хиларагIа НГДУ коллектива решени цхьа барт болаш хилар: № 396 йолча Грозненски территориальни хоржамий округе гIолла СССР халкъа депутата кандидаталла оттавара «Грознефть» объединене генеральни директор Рафаэль Минасович Хачатуров могаве Иштта лаьрхIар объединене кхыча подразделеней къахьегама коллективай собраней доакъашхоша а.

Сунженски района XIX партсъезда цIерагIча колхоза къахьегама коллектива конференце къамаьл дир колхоза председателa А. Н. Бачманова. № 673 йолча Ачхой-Мартановски къаман-территориальни хоржамий округе гIолла СССР халкъа депутата кандидаталла № 2 йолча шурий-товарни ферма заведующи Людмила Федоровна Толмачева оттае, аьнна предложени йоалайир цо. Цун предложени хьаллаьцар конференце къамаьл даьча гаража заведующе А. И. Погаленникова, бригада учетчика В. Е. Дорофеевас. Цар белгалдаьккхар № 2 йола МТФ района хьалха латта ферма хилар, пачхьалкхенна шура дIаялара план хадданза тIехьхоачашъеш хилар.

Конференци йолча хана иштта предложени йоалайир мехка Iаьдала лакхерча органе вахийтара колхоза председатель А. Н. Бачманов оттаве аьнна а, бакъда цо ший кандидатура юхаяьккхар. Голосоване хьахьеккхар № 673 йолча Ачхой-Мартановски къаман-территориальни хоржамий округе гIолла СССР халкъа депутата кандидаталла XIX партсъезда цIерагIча колхоза № 2 йолча шурий-товарни ферма заведующи Людмила Федоровна Толмачева коллективо цхьа барт а болаш могаеш хилар.

«Малгобекнефть» НГДУ хилар къахьегама коллектива конференци, цига къамаьл де эгтара хьалха дош дийхар управлене парткома секретара А. С. Паука. Цо предложени йоалайир мехка парламенте харжара НГДУ скважинашта капитальни ремонт еча цеха бурувдеттар Галаев ГIапура Хасен оттаве, аьнна. Цул тIехьагIа къамаьл даьча мехкдаьттахоша белгалдаьккхар Галаев дика производственник хиларал совгIа, общественни вахара юкъе хьинаре дакъа лоацаш хилар а: цехови парторганизаце секретарь, КПСС МагIалбика горкома член ва. Пхийтта шу хьалха укхаза къахьега волавеннав из бурувдеттачун гIонча волаш, хIанз говза специалист ва.

Кхыйола предложенеш хиланзар, № 308 йолча Сунженски территориальни хоржамий округе гIолла СССР халкъа депутата кандидаталла «Малгобекнефть» НГДУ скважинашта капитальни ремонт еча цеха бурувдеттар Галаев ГIапура Хасен оттаве цхьа барт а болаш могадир конференце доакъашхоша. Из решени хьаллаьцар УБР-еи М. Горьке цIерагIча совхозеи къахьегама коллективаша а.

26 шерал совгIа ха я Хусаинов Абухьасан Арсанович Веденски района С. Орджоникидзе цIерагIча колхоза керте латта.

Цох дийцар С. Орджоникидзе цIерагIча колхоза къахьегама коллектива собране доакъашхоша СССР халкъа депутаталла кандидатура ювцаш. А. А. Хусаинова тайпаи цIи яьккхар № 1 йолча бригада тхьамка кхедеча звенон звеньевойс Д. Идрисовас.

Из чIоагIгIа хьаллаьцар НГIАССР Лакхехьарча Совета депутата, КПСС XXVII съезда делегат хиннача, РСФСР колхозий совета члена А. А. Хусаинова дика гIулакхаши общественни хьинари белгалдаьккхача колхоза керттерча инженера С. Эдилова, ферма заведующе Х. Заурбиева, колхозхочо С. Дадаева, ветерана М. Юнусова.

Альтернативни кандидатура хиланзар, собране доакъашхоша цхьа барт а болаш № 397 йолча Гудермесски территориальни хоржамий округе гIолла СССР халкъа депутата кандидатала Веденски района С. Орджоникидзе цIерагIча колхоза председатель Хусаинов Абухьасан Арсанович оттаве лаьрхIар.

«Промавтоматика» НПО опытни завода коллективе дика бовзаш нах ба числовой программни управлене йолча станокаш тIа болх беш бола операторaш Прокопьев Александри Князев Андрейи. Шинне а хьинаре дакъа лоац общественни вахаре: А. Прокопьев цехови парторганизаце секретарь ва, хIаьта А. Князев — пенгазета редколлеге член.

Цар шинне болх лерггIа дIагIоргбола хьалаш вIаштIехьдоахаш ва укх предприяте шин шера совгIа йолча хана станокий наладчикалла къахьегаш вола Макеев Юрий. Из а ва редколлеге член. Шийн декхараш цIена кхоачашдарал совгIа балха тIа ледарлонаш ювлийтарашта ира критика ю цо пенгазете гIолла.

СУРТАШ ТIА: 1) операторaш А. Прокопьеви А. Князеви (аьттехьарвар); 2) станокий наладчик Ю. Макеев.

И. ПЛИЕВА урташ.

МИШТА КХОАЧАШДУ ДЕКХАРАШ

ЦХЬАЦЦА ХУВЦАМАШ ДАЛЕ А...

Гонга кхоаччаш диллача лайво бокъонца къайладаьхад кхаш. Халла мара къоасталуш бац Малгобекски района М. Горьке цIерагIча совхоза № 1 йолча шурий-товарни ферме бода никъ. Духхьал цхьан «Белоруса» лар я цигахьа йодаш. Цун тIехашкарча чархо даьккхача така чу ког ловзаш вода со.

Гаьна ваха везаш хиланзар. Наькъа йистерча сангар чу а яха, сеца латтар йизза чан лафет тIехьа йола трактор. Берашха зIамига саг вар цунна юхе хьувзаш. Къамаьл хоттаделар тха шинне.

Коригов Мувса къона тракторист ва. Йоккха яц цун къахьегама стаж. БархI класс яьккхачул тIехьагIа тракториста говзал караерзайир цо, совхозе болх бе волавелар. Цигара вахар Советски Эскаре. ЦIавеначул тIехьагIа юха а трактора ко бе делар. ХIанз из ший даьца Хьасанаца, вежарашца Мухьмадацеи Хьамзатацеи арендни подрядагIа 60 гектар хула коартолий кха леладеш ва.

— Iан бетташка кхашкара балхаш лаьгIлу, — йоах Мувсас. — Техника деш хIама доацаш лоаттае езаш хул. Цудухьа шурий-товарни ферма коллективана новкъостал де лаьрхIад аз. Бутт гаргга ха я со МТФ ча дIаозаш вола. Дийнахьа 2—3 рейс е вIаштIехьадоал. Тахан, хьона гучча бесса, хьалаш аттачарех дац.

Кастта гучайоал ча дахьаш йоагIа шоллагIа «Белорусь». Из лоаллаш ва къаьна механизатор Галаев Эдалгири. Цо а дийнахьа 2—3 рейс ю.

— Ча кхашкара хьатIакхахьа дезаш хул, — йоах механизатораша, — хIаьта кхыдола доакъараш ферма коа да, транспорт хехка езац из хьатIаозаш.

Дукха ха ца йоаеш сангар чу яха Мувсай трактор хьалъяккха новкъостал ду Галаева. Кастта ферме дIакхоач тхо.

Йоккхача, деттаж дола доахан чулаттача корпусе цIена а лостам болаш а я. Хьайнашка люцерна йол йиллай. Из юаш латт хьайбаш. Цхьа юкъ йоал саг гуча ца воалаш. Юххера кхелета кIаьнк хьатIавоагIа сона. Бакъда, ший цIи яккха раьза хилац из.

— Со-м ферме болх беш вац, — йоах цо. — Даьна когаметта венав со. Эше заведующи хьалохаргва аз.

Корпусе чувоаллача хьалтеха йоал дояркай дежурства график. Тахан укхаза бIарг лакха безар Э. Медова я. Из хьалаха а из мичай ха а аьттув баланзар са.

ХIаьта а ала йиш яцар корпус да воацаш я, аьнна. Деррига кIраш, наIараш шийла фо чуухаргдоацаш чIоагIдаьд, пенашта кIир техай. Духхьал электропроводка я тоае езаш. Саьргаш бокъонца тишденнад.

Массехк саг ва шинараши сиргIаши чуйолча корпусе. Транспортерни ленто болх мишта бу хьожаш боахк халача процессашта вола инженер Гетагажев Османа Хьажбикари цун ши новкъости.

Хьажбикара цIи дика йовз вай республике. Из КазССР а Нохч-ГIалгIайчен а заслуженни механизатор ва. Цун хьинаре къахьегам дуккхача совгIаташца белгалбаьккхаб Даьхено. Совхоза ветерана накха хозбу Къахьегама ЦIеча Байракха, «Знак Почета», Къахьегама Сийлен 2, 3 степений орденаша, эрий ихка лаьтташ карадерзадарах еннача медало. Гуш да из ший кердача гIулакхах а дика лоархIавелга. ДукхагIйола шурий-товарни фермера механизмаш цахаддаш болх беш я.

— Новкъарленаш тха балха кIезига яц, — йоах Гетагажева. — Хьаэцаргъя вай, масала, кормоцех. Гурахьа болх беш яр из, хIанз сеца латт. Бахьан-мотораш даьгад.

Цу тайпара моттигаш духхьашха нийслуш яц укхаза. ТIа тхов боацаш я кормоцех. Цудухьа хийцца Iочуухача ладаро замыканеш еш, боккха мах бола электрооборудовани, мотораш доагаду. Массехк шу да из дош къоастаде вIаштIехь ца доала. Тоъаш яц из дара эша хьу, шифер, кхыйола гIишлон материалаш. Эшачох иттлагIа дакъа а хьакхачац уж боахаме. Ма дарра аьлча, сома кхомбе а гIерташ, эзараш сомаш доадац-те уж хьакххахьийта декхарийла йолча НГIАССР агропромо?

— Тхона йоагIаш йола фондаш республикерча кхыча боахамашта дIателаш моттигаш хиннай, — аьлар совхоза парткома секретара Т. Ханиева. — Цхьабарашта шедар долаш да, вожаш да тIавоаца дезал санна, дог нийша багIа. Цу хьакъехьара озабезамаш дIа ца доахе, гIулакх дикалгахьа дерзарга даха дог дац.

ХIанз керда мотораш нийцад совхозо кормоцеха лаьрхIа. Бакъда, дIаоттадаьчул тIехьагIа цар дукха болх бергба ала саг лоархIавергвац. Эггара хьалха дийлхача догIо «тийша болх» бе а тарлу.

Массарел дикагIа хьал дар Iаьсий латтача корпусе. ЦIена хиларал совгIа йIайха я цун помещенешка. Хьайнашка цхьацанахьа йол, кхычахьа жувр бар. Iаьсий, цар ханага хьежжа, группашта дийкъадар. Цхьабакъда, укхаза а бIаргайовнзар сона дежурни. Корайннзар из хьайбаш леладерий цIагIа а.

Къаьстта ала лов сона цу цIенах. Из хьадийлла дукха ха яц. Цу чу я тайптайпара помещенеш. ВIарг тIаозаш я столови. Дега салоIам беш салаIа а кер бузабе а йиш я укхаза.

— Совхозо продукташ дика лоаттаю тхона, — йоах повара Бильтоева ПаьтIамата. — Полаш я коартол, кабуц, тайп-тайпара мерза хIамаш. ЦIаккха дIахадац холодильника чура дулх. Совхоза директор, парткома секретарь ди юккъа боагIа тхо долча, эшар хьатIадахь, новкъостал ду.

Хьайбаш леладерий цIагIа я ЦIе уголок. Дика кийчдаьча хьаьша цIагIа чуваьлча санна хеталу цу чу нийсвелча. Долаш да укхаза газеташ, журналаш, тайптайпара таблицаш, справочникаш, лаьрххIа литература. СалаIа боагIа укхаза дояркаш, бежа Iуй, механизатораш. ДIахо йодача хана кхы а тоаде дезаш дале а, хьайбаш леладерий цIа дезаденнад ферма болхлошта.

Шоай еча йоакхонна жоп дала гIерт уж. Масала, пачхьалкхенга дулх дохкара соахкара план дикка тIехкхоачашъяьй цар. План 240 тонн йолаш, социалистически декхар 245 тонн йолаш, 300 тонн совгIа дулх дIачуденнад боахамо. ВIаь процент кхоачашъяьй шура йохкара план а. Из деча хьинаре дакъа лаьцад совхоза дикагIйолча дояркаша Евлоев Лебиханен Коригова Банатен. Хьалхарчо хIара кхоабача Iаттагара 4220 килограмми шоллагIчо 3824 килограмми шура яьккхай. Кхо эзар килограммал дукхагIа шура яьккхараш кхы а ба ферме. Масала, Кукиеван Гетагажеван. Дика дар ала лов бежа Iуй Б. Барахоева, Х. Солтукиева, А. Гандалоева адресагIа а. Цар кIезига хьацар даьккхадац ферма коллективана хьалхашка латта декхараш толаме кхоачашде гIерташ. Из де цар аьттув а баьинаб.

— ХIанз оаха боккха теркам тIабохийт хьайбай боахаме шерра аренда юкъейоалаяра, — йоах совхоза керттерча экономиста Льянов Саварбика. — Цу хьисапе болх беш ва Гандалоев Ювсап. Тахан цо леладу 214 зIамига бежан. Царех хIаранена юкъера лаьрхIача дийнахьа 540—550 грамм дозал тIаккхет. Из планага диллача тоъал дукхагIа а бIарчча хьайийцача ерригача совхозе долчул шозза хIана дац, аьнна лакхагIа а да.

Иштта арендаторашка дIалуш я жа леладу 11 бригада а. Договораш оттадаь йистедоалаш латт йоах цу хьакъехьа совхоза кулгалхоша. Цо аьттув — лургба пачхьалкхенга тоъал дукхагIа дулх дохка, продукци яккхарга дIадодар дикка лохде.

Даьха толамаш кIезига деце а, ала йиш яц хьайбай продукци йоакнхача М. Горьке цIерагIча совхозе деррига а хила ма деззара да, аьнна. Из къаьгга хьахьокх укх масало. Юкъера лаьрхIача хIара Iаттагара укхаза яьккха шура 1923 килограмм мара яц, план 2300 килограмм йолаш. Шоашта хьалхашка латтача декхарех лоархIа ца бу дояркаш кIезига бац ферме. Хьалха латтарий букътIехьашка лечкъа Iемаб уж. Цу даькъе шийн дош ала деза боахама зооветеринарни служба, партийни профсоюзни организацеша, бизагIа пайда эца беза социалистически яхьа формех, наьха хьинар айдеча стимулех. ХIаьта уж укхаза яц аьлча гIалат хургда.

М. МУРАТОВ.

ЛИТЕРАТУРНИ ОАГIУВ

Ший цIи а ца йоаккхаш гIалгIай йоIо даьча дехарах кепатох оаха Г. Гагиева стихашта А. Димаева мукъам а баькхха, хьакхеллача илле дешаш.

Гучаяла

Лакха коанаI йолча
цIагIа
Шийл хозагIа йоацар ях,
Бакъда, яц из ловзар
долча.
Цецбувлаш ба чIоагIа нах.
Занавескаш дада кора,
Сендухьа эхкад-хьогI уж?
Ше ца гойтар духьа наха!
Яц из сага бIаргагуш!
(припев)
Гучаяла, гучаяла,
БIаьсти санна лепаш яр,
Гойта тхона бордий ала,
КIажар лаьтта кхоачаш яр!
Гучаяла, гучаяла,
КIантий дегаш ловзадеш,
Халха яла, илли ала,
Берригаш а хьога хьеж.
ДIаболабу цхьанне
пандар,
Вокхо тIехьа фата тох.
Ма ираз да кьона хилар
Ворс — тох, ворс — тох!

ДIа-хьа оза занавескаш,
Малх чубайта цIагIа хьай,
Укх дунен тIа иштта
кьона
Хулаш дац цкъа мара
вай!
Лечкъа ма е из хьай
хозал,
Йола, йола ловзарга,
Халха ювлаш, ела
къежаш,
БIаргаяйта тхона хье.
(припев)

Р. АХМАТОВА.

Деха зIамига дог

(ДУВЦАР)

Сатийна яр Iан сайре. Из сатем бохабе лаьрхIача санна, юрта юкъе яллийса йоаллача машина татеи, дикка ладийгIача, вехача саго доахаш дола иллеши дар хозаш, таз дIаккхосса аьнна Маржан шоай цIагIара араяьннача хана.

— Ма хоза делх лоа. Мел хоза я ер Iан сайре, — яхаш, сигала хьал а хьежаш, шинна кулгаца лай чоалпилгаш лийцар цо, тIаккха шелъенна сихха цIагIа чуяьлар. ВорхI шу даьнна Мадина яр теникашца ловзаш, царца сакъердаш, шешийца къамаьл деш ягIаш.

Иштта, теникаш бе а ехка, — «хьо мама я, хьо со я, папа, папа-м вац», — йоахар цо, цхьан теника кертах кулг а хьекхаш. ТIаккха теникашцара дIа а къаьста, нанна дIа тIа а яха, цо аьлар.

— Мама, теника папа эцаргвий Iа сона? Вай папа санна вар!

ИнIиг тоIIаяь хьамархIа а елла, доккха са а даьккха, уйлангахьа йийрзар Маржан. Юхь тIара еррига хувцаелар.

Да, нана, йиша, воша доацаш, даьвешийца хьалкхийна яр Маржан. Барайтта шу даьнна яр йоI, зоахалола боккхий нах баьхкача хана. ХIаьта Маржана ховш хIама а доацаш, цу бус даьвошас жоп а денна, ехар — йигар цхьана долаш маьре яхийтар из.

БархI шу дар Мажитага маьре йола. Укх бархI шера нагахьа бийса дIаяхийтац Мажита къаракъ ца молаш, хIаьта хIара бус хIана дац, аьнна халахетар хул цIагIа. ТIаккха массаза Iуйрийна ше хьакхийтача, дош лу цо кхы къаракъ а марпдап, е харцаьа а леларгвац, аьле.

Бакъда, къаракъа тIакхаччалца мара чIоагIа хилац цун дош. ЦIаьхха уйча деш дола таташ хьахезача Маржана уйлаш ехар. Хорш тIаеча санна гарре оагаелар из, хIанз а веха воагIа ер, аьнна. ХIаьта из иштта да а дар. Доахаш илли а долаш, ший дегIа да воацаш, веха кеп а йолаш, чуваьлар Мажит.

— ХьайтI, гоавар, кIа-кIа-кIант-яI, кIантий-м, даьра, бацар ераш, йов-са-раш, хьо йий, хьо, сесаг, хьо а йовсар, масса-варг а, — яхаш, Маржана пIелг тIа а эгабеш, цох лата дагахьа дIатIаволавелар из. Бакъда, кIалара хоадабаь хи санна, когаш тIа лоатта а ца луш, цIен юккъе вIаьхвенна хьалвежар Мажит. КIеззига ха йоаллаше хьакхийтар из. Бежано санна Iимадаш а еш, ураотта велар, бакъда, денал тоъанзар. Цхьа юкъ яьккхар Мадинас даьна хьалхашка елхаш латташ, тIаккха сихха дIатIа а яха. «Папа, папа, мераж ах цIий ух, хьалгIатта, папа, хьалгIатта» — яхаш, да гIоттаве гIертар из. Маржана а, цIа дусташ санна цкъа — шозза дIай-хьай а яха, шинна кулгаца корта хьаллаьца, цхьа юкъ а яьккха. Мажита дIатIаяха, цун мерех Iоуха цIий дIадаьккхар. Иштта цун кулгаш а, юхь а цIенъяь, Мадинас новкъостал а деш, тIера хIамаш Iо а яьха, метта тIа ваьккхар из.

Мадина хIанз а елхаш яр, бIаргех Iоуха хий шин кулгаца дIадоахар цо.

— Хьо хIана елх, Мадина? — аьлар Маржана, кулгаш дулаш ше йоаллаш. — Хьалха гуш-м вац хьона вай папа? Ма елха, — аьнна хьаьстар цо йиIиг.

— А, мама, сона ма эцалахь вай папа санна йола теник. Папас санна къаракъ мергда цо. ТIаккха из сох летаргья. А, мама, ма эцалахь! — йоахар Мадинас, тхьовра ше теника папа эца аларах дехке а яьнна.

Ийрча гIанаш гуш, во биййса яьккхар Мадинас цу бус. Бакъда, царех цхьа гIа дар геттара унзара.

ГIанахьа бIаьстен сийнача баь Iа ловзаш яр Мадина. Тайп-тайпара хоза кIормацаш дар цунна гонахьа хьувзаш. КIормаца ткъамаш шийх доаждаш санна, гIатте, цхьан зиза тIара кхыча зиза тIа Iоховра из, тIаккха лаккха сигала хьал а яхе, шортта юха лаьтта йоссар. ЦIаьхха баьннача михо, мича дихьар а ца ховш, дIадаьккхар из хоза Iалама сурт. Iаьржа морхаш тIа а яьхка, къайлабаьккхар сийрда хьийжа малх. Цхьан минота ца соцаш, къувкъаш ди а долаш, хадданза сегар тIоа. Ешапо санна, Iимадаш а еш, кертах ши муIа а ягIаш, ийрча цхьа кьонах вайра Мадинана, шийх бирса лата дагахьа тIавоагIаш. Цох кхераенна, дIа а хьа а ца хьовш, лоацаенна латташ, цхьа ха а яьккха, цох кIалхара яла дагахьа яда елар из. Бакъда, кIалйисар. ДIакхайда цхьан кулгаца Мадина хьал а айяь, кIоаргача хи чу кхосса велар из.

— Мама, мама, ма йийталахь со, — яхаш, гIанахьа ше цIогIа хьекхача хана кхераенна, меттара урайккхар Мадина.

Сихха маьнге тIара Iо а яьнна, корах арахьажар из. «Селхан дацар иштта лоа. Сийсар диллад» — аьлар Мадинас. Мама а яйра цунна коа цхьацца гIулакхаш деш йоаллаш. ЦIаьхха, папа уллача цIагIа цхьа таташ деш санна хийтар Мадинана. ХIаьта, Мадина наIарах чухьежача, цунна вайра маьнге тIара чувежа улла ший да.

Сихха кхетадир Мадинас папайна хиннар. Цу миноте цо оарц а даьккха, лораш а бийха, цар больнице дIавигар Мажит.

ТIехьагIо лоалахочунга Банега мамас, лоро йоахар, яхаш, дувцаш хезар Мадинайна: «Сов дукха къаракъ меларах дега лазар кхийттад, кхы къаракъ мала йиш йолаш вац Мажит. Дика аьттув, баьннаб йиIига а ханнахьа оарц даккха. Бакъда, из тIехьаяьнна яларе, Мажита гIулакхаш кхыча тайпара хургдар».

Маьлхара яр Мадина. Пальто тIа а йийха, цIагIара араьлар из. Лоалахой кIаьнк Мамедик а вайра Мадинана ший даьца соалозаца воагIаш, арккъала ухаш велаш, сакъердаш.

— Мадина, хьайоле сона юхе, — аьлар цо, — папас хоахкаргда вай. Бакъда, кхы юха йист ца хулаш, дог деха бIаргех хий а даьнна, чуяхар Мадина.

М. ЧАХКИЕВ.

ХIайкал

Дукха ха я со хIайкалех
ца теша—
Яьннай цар кхайкаеча
хоарцонех:
«Хьа никъ зизаш
дахкарца къайлабаьккхаб,
Къовла хьай бIаргаш —
феца гIоргья хьо».

Амма са вахар аттачарех
дацар,
ХIара боаккха гIа
холуш бар.
Тессача поалах со
тешачахь яцар—
Когаш тIа латта низ
сай кхаьчача.

Биззача боарамах кхаьчад
сога вахар,
Амма со яьхай из беррига
лоIам хилийта.
Низ болаш я сайна
лоIам хиннадаь,
Кхелах ца тешаш, адамах
тешандаь.

Iаьржача дийнахь со гора
лаьттаяц,
Хьал долча вахара оатто
езаш,
МугIараш дагардеш иллеш
дехкадац—
Латталахь куралца са
кьоналла!

Iаьржача дийнахь доттагI
вехкавац,
ГIулакхаш, уйла са
цIена хиннай,
МоастагIчоа духьала
майра со ийттай
ЧIир екхар доацаш,
бокъонаш бахьан.
...Иштта я-кх со: е кура,
е хоарцо йоацаш,
Лоаман хий санна
чакх-са гуш хьеIа.
Дукха ха я со хIайкалех
ца теша —
Цар хоарцо ергья
тIаккха наха...

Грозный тахан

КАРТОЕВ Мурат

ДОШО ЦIИЙ

(Из цIи йолча романа тIара дакъа)

Нах цхьабараш вордашца а вожаш гIаш а, кулга тIаьрьюкъе санна, лохача гувнаш тIа уллача хьун чу хьалчуболхаш латтар. Эггара хьалха хьун чу дIачуяьнна ворда Гармаха виIий Темарлана яр. Лохарча дегIара, лоацца тесса модж а йолаш, берза санна ка а йолаш, чIоагIа саг вар Темарлан. Ха-зама дIаяхарах цхьа чо хувцабеннабацар цун дегIа тIара. Юкъах эзза хьерчача гIапо, аьтто баламах уллача шолгоара топо ше волчулла а хозагIа хетийтар из.

ЦIаьхха шийна IотIахьежача тхьовра хьалха гIалгIай Советашкахьа а баьнна, моастагIчох латаш, шоай дегIамаш Iодийхка ха дагаехар цунна. Элберд — цун дув биа доттагIа — дин-баьчча вар, хIаьта цун даьна ваь воша Зубайра юртарча партизаний тхьамада вар цу бирсача шерашка. ХIанз а цун, саг йоагIача оттадаь шу санна, бIаргашта хьалхашкара дIадалац уж сурташ. Бакъда, цу хана санна хьалха-тIехьа оттаде вIаштIехьдалац Iоажалах дизза хинна уж денош.

Сих ца луш йоаха сулхьай бурилгаш санна, шортта боах кьонахчо ший гIа. Доккха чатар санна, догIан морхаш тIаьхка, яьржа улл массанешта цхьатарра хоза хета сигале. КIирвенна хьалхьеж цунга Темарлан, чубузаш латтача маьлха зIанараш маькаръяьнна ловз цун хозача, гергача юхь тIа, иштта а хозалах дала доахка цун бIаргаш кьонахчун деналах доаг.

Говра юхь а лаьца, нийсача боарамах юг Темарлана ший ворда. Говра юхь юртарча тIеххьарча цIеноел хьалъара яьлча, юхаззар цо иштта а хала йода говр. ТIехьара тIайоагIа вордаш а шоайла дагаяьлча санна, цхьатарра юхасайцар. Ше ваьча, ше ваьхача юртагахьа гIайгIане Iохьежар Темарлан: сагото а кьонахчал а цхьатарра хьалсогаделар цун бIаргашка. ТIемо човхабаь болхе а, нах-м селлара сиха а бацар. Уйла, лаьттацара уйла масса хана чIоагIа хиннай гIалгIай.

Йоккха юкъ яккханзар кьонахчо иштта латташ: дирст тохалушше, гIертта йолаелар говр. Цхьан юкъа сеца хинна Темарлана дог юха а кIеж йоахаш, деттале доладелар. Ер никъ-м цунна дика бовзаш ба, дика хов цунна ер мича бода. Ткъаьх шу хьалха дар из...

Дукха нах бар БIене-Юрт яккха кийчбенна хиннараш. Шишша-кхоккха волаш болхар уж хьун готта хьувзаш бодача новкъа гIолла. Довна болхача гIалгIаша хабар кIезига дувцар, дукхагIа йолча хана гIийло назмаш а йоахаш, дуIаш дора. ТIехьабелхача кхалнаха маьрша бийца никъ селлара тешаме а хетацар царна. Кхоана истий а бераш а тIехьа а делхаш лакхача шувна тIа дIабохкаргба царех цхьабараш. Кхы а цхьаькха боарз оттаргба Темарланар вэрххIе даьй боахкача кIаьда тIа, «хье вгьр яла хьа, яхаш», елхаргья Темарлана нана воккхагIа волча воIах. Дийха дагIаш нускал а долаш тIема кIура юкъерча тешшамеча говро варгвоаца чов хинна араваьхаргва Беки. Из дерригa кхоана хургда, хIаьта тахан Советий Iаьдал бахьан долаш лата болхаш ба хIанзалца хьа ираз фуд ца ховш баьха гIалгIай. Уйлаша кьора верзаваь, вахарах бIубенна водаш ва Темарлан. Лоа санна кIай модж а йолаш, цунна уллув ваьнна воагIа цун да ГIармах. Фу дагадоалте даьнен воIан?

— Укх дуненах фу хургда хайча, вала а хала дацар, — яхаш, дас аьннача дешай уйла еш вагIа-те Темарлан? Е шоаш берригаш бой, соахка хIама гунахь доацаш, вийнача ший веший цIий дисар кхераш сагота ва-те? Дика зIамига саг вар Илез. Сецца хьачухайкача нанас совамаькхкхар ер шакхсе а.

— ИлезI Болат ва хьога кхайкхаш.

— Ма тамаш я из чу ца вар. Маца хиннад гIалгIай доттагIий ара сецаш? — аьнна, чехка хIама тIа а йийхa, араваьлар Илез. Кхоачаш минот-м яьнна хургъяцар, нанас бетта мухь укхунна хозача хана:

— Хьай даьла вале, ма тохалахь кхы! Хьай нанас хьекха накха хьарам хилба хьона кхы тохарг яле!

Ер IотIакхаьчача ше гIоча ваха вар Илез. Велавала воаллаш санна, шозза бат эзар цо, шозза гIатта а гIертар, тIаккха аркъала вежар.

— Темарлан, са цIий ма диталахь цунна! — Са дIадахар, дегI тийра. Картагахьа корта а болаш, наькъа пхорагIа уллар дуне, хозалахи вахара морзалахи визанза вола Илез. Ше фу дича бакъахьа да ца ховш цхьан юкъа латтийсар Темарлан, хала дар теша — хинна даьнар сомагIа хинналга.

— Ма дика болх ба ер гIанахьа долаш, — аьлар цо ши-шийца. Цу хана декъан бос цун юхь тIа е цун вийна уллача веший юхь тIа дукхагIа-кIезигагIа ба ала йиш йолаш бацар. Хьоарчадаь Илеза дакъа хьа мархIа а делла, цIагIа чудихьар цо.

ТIаккха мара гучадаланзар, ди хьалха ший йиша югаш юкъе хиларах дегабуам барах Болата Илез вер.

Шорта болх баьреш хьуна юкъе гIолла. Наькъа бIоахала листа нажа хьу я. Деналаи майралаи оттадаь чурташ санна, къаялара шелалои кьона хилара йIовхалои куро урагIаяхийта латташ я, кьонахчун дог санна, чIоагIа нажаш. Майрачар сийна хьакхеллай-те уж укх хозача лаьтта? Дошо мазашца дIалетай уж кьонахий дегIамех. Ше вахача хана, лаьттах дошув доаккхаш санна, ший дега чура хоз-хозагIа дола хIамаш хьадаха деза саго, хьагойта деза хозагIа дола сурташ. Тайп-тайпара уйлаш хьувз Темарлана кер чу, цаI шоллагIчул бирсагIа а чIоагIагIа а. Наг-нагахьа лала воагIача даьна бIарахьож из, даь шийлача юхьо денал совдоах цун, беррига низ цхьан бе хьагулбу. Лохера хьалхьежача гаьнаш лакха а тамашийна а хет, хIаьта сигале хьун хьаст санна, сийна а кIоарга а, ше йолчулла хозагIа а я.

Хьу я гобаьккха, аьттехьа-аьрдехьа а хьалха-тIехьа а сийна хьу я, цхьабакъда, кхоана доагIаргдолча денах тийша ва Темарлан. Вала бокъо яц цун, дукха да динза дисаи динза даргдоацеи гIулакхаш. Из цIаккха лийнавац вахарах ца вашаш, цIаккха мелъялийтаяц бе йоалла денала урх. Шорттача боларах йода Темарлана бакъ,баьречун сатем шийга баьлча санна.

БIена-Юрта хьалкхача дикка юкъ йисача хана, беррига а юхасайцар. Уйлашка ваха вагIача Темарлана говр юха ца соцаш, ГIармахий тIаьнашха алчала дIахьалхаьлар, шийна дага а доацаш, Эдалгире шин воIа юкъе нийсвелар из. Хьалха латтараша тIехьалаттарашка дIакхайкабора ерригача тоаба керте латтача Тоаркхо-Хьажас баь соцам.

— Шоаш ма йолхха йолхача говрашца чухьелха деза, — яха хабар дар хьахозаш хиннар. Цхьабараш геттара раьза хилар цу деша, вокхар кхы селла гIадбахара кеп а оттаянзар. Раьза хилар цу гIулакха къаьна ГIармах а, хIанз цунна улув ваьнна воагIа Iаьржа ИсмаIал а.

— Вай хана иштта дацар, — йист хилар дукхагIа дувцачча ваьнна такхалча наха дувцачча ладувгIаргдолча [illegible] Iаьржа ИсмаIал. — Лате а довна воде а ше хьош бола никъ бовзаш хулар гIалгIа. Доккха хьаькъал эшац гIалатвала.

— Сона во де воагIаш вола саг, ший цIагIа дика хиннад аьнна хеза юхаверзалва, оалаш деций гIалгIай, — аьлар ГIармахас. — Дала харцахьа ма лоархIалда аларах: лакха лоам Iокъайлабоаккхаш цIий эттача а, юхаваргвацар со.

— Да-м иштта ма дар из, хIаьта а «сиха даха хий фордах кхийттадац» оалаш да-кх вай. Цхьан бешка чу ши бос бола хий хила йиш яц, гIалат ваьнар шозза бехке волаш ха я ер.

— Шин вешийна цхьа йоI езаеннай йоах, ИсмаIал. Азе-азе из дIайигача са воша са моастагIа хургва, яхаш, ераш багIача юкъа кхоалагIча вошас йодаьй из. Хьежарах пайда баргболаш зама яц ер, къонгаш къинтIерабаргбац вайна.

— Ше мича вода а цаховш араваьнна саг, цIенах кхийттавац йоах.

— Ше мича вода ца ховш водар — из ше да. — Шийна хьалха латтачарга дIахьажа гIертар ГIармах, цхьабакъда, ферташ ювхача дегIамашей лакха кийнаш тухкача кертошеи хIама бIаргадайтанзар цунна. ЦIаьхха ший цIи йоаккхаш а хеза МаIаса воIагахьа Къаршечунгахьа дIавийрзар из.

— ГIармах! Тоаркхо-Хьажа вар хьоца дагавала безам болаш, — аьлар, цIе юхь а йолаш, чIоагIа велавелча санна, даим хьагуш кIай паргаш йолча зIамигача саго. Лохера а лакхера а шаккхе борд хобаделча санна дар цун, харцахьа шенг техача санна. Мерий дукъ а дар лаьрххIа цун юхьа аьнна хьадича санна. Къаршечо бена хоам шийна дика хете а, ГIармаха цIаьхха аьлар:

— Кхы хьол хозагIа саг вецарий цига сога кхайка? Массабараш цхьатарра белабелар, цкъарчоа веха хьайза зIамига саг ше а гIийло велакъежар. Ма атта а дар цу хана бегаш бе а белабала а тIера бола гIалгIай бовза. Саг а тешаргвацар уж довна болх аьлча. Ший даьга аьннар а дас аьннар а дIахеза Темарлан цкъарчоа гIад а вахар, тIаккха цIаста санна, цIий а велар. Шийга кхайкача дIаволавеннача даьна тIехьа дIалаьллар цо говр. Акхарна никъ буташ, дIа-са бувлар кхотабенна латта баьреш. Ткъаьх гIа массарел хьалха а баьнна латтача кхаь баьречох бIарг кхийтар Темарлана. Кулга оамалца укхунга сабар де а аьнна, царна дIатIавахар ГIармах а. Темарлана гора цар цахаддаш къамаьл дувцилга а, дувцачун тIехъ цар барт боацилга а, хIаьта цхьадола дешаш цунна шийна хьа а хозар. Ераш хьатIабаьхкача хана, кIал хиннача кхаьннех Темарлана вовзаш цаI мара вацар. Ши-кхо шу хьалха Илеза саг йоагIача дийнахьа из кьоано вагIача цIагIа гIулачх деш хилар Темарлан. Шийна из хIанзалца вовзаш хичнавеце а, наха лоархIаш саг из волга дика кхетадир цо. Из ва а вар белггала саг. Чана яраш санна, маьженаш а йолаш, бирсалах визза кьонах вар цу цIагIа ваьгIар. «Из вай цIагIа вагIа хьаша малув?» — аьнна хаттар укхо дича — «Тоаркхо-Хьажа ва», — аьнна, жоп делар цхьанне. Цу кхаьннех цаI из хилар вIалла а шеко яцар. Темарлана дика дагайоагIар цун бирса [illegible] чIоагIа сий деш йоаккх цун цIи.

Цу виънех цаI хьа а къаьста, Темарланар латтачахьа хьаволавелар.

— Хьои-хьои, — аьнна Темарлан юкъе волаш, хьалха латтачарех массехк саг хьакъоаставир цо. Хьакъаьстача тоабана юкъе ший воI бIаргавайча ГIармаха дог тохаделар. — Даьлагара доацаш хIама дац, — аьлар цо ши-шийца. — Дала ма дахьалда хьо воацаш со висар. Мичав-теш Беки? — дагадехар цунна цу миноте.

— Из дIара зIамига саг сайна вовзаш сачна хет сона, — аьлар Тоаркхо-Хьажас, Темарлана кIирвенна бIара а хьежа. — Мичахьа дар из-а?

— Са зIамагIвар ва, Темарлан, — хаттара жоп луш, аьлар ГIармахас.

— КIант ва-кх! Ший даьна ваьлга ховогдолаш-м, даьра, ва! Къонах ва!

Цу дешаша гарре дог тохалалийтар Темарлана.

ХьатIавеначун цIи Зоврбик яр. Мерий кIалхе кхаь пIелгаца, дIакхессача, шера хургьяр цун, хIаьта дита мекхаш, хьовзабаь кIалтIабаьха турса саьрг санна, куро урагIа дахийта дар. БIаьстий беша багIийса аьла хол санна, хала вагIар из ше санна, доккха дегI долча говра тIа.

— Кагий нах! Вола аьлча, мича яхаш хиннадац вайнаьха, — аьлар цо халла. Ше аьнначох кхоачам хургба аьлча санна, бIаргаш а къоарзадаь, хIаранена къаьст-къаьстта бIарахьежар из.

— Бов кхо ба-кха шо мо кIантий, — хийтта хургда-кх цунна цу хана.

— КIантий! Нанеи йижарийи тIехьа а белхаш, са увзаш ха-зама а яьккха, лечул дикагIа да молха хьаж а йоагIаш, тIема юкъе велча. Сона-м хезадац гIалгIа ший Iоажалах веннав яхаш, сона-м дайнадац хьазилго лаьча кхерадаьд яхаш. Теплах воша а хиннавац, шалтах йиша а хиннаяц, цхьабакъда, уж вайна дала ма эшадолда. Визза кьонах ва со яхар укх хозача дуненах байракх а яь, безамах гIала а яь, лела веза, вахаш кьонах хиннар, леча хана а, кьонах а волаш вала веза!

— Са даьсара, ала ховргдолаш-м хиннав! Иштта хила веза боккъонца вола динбаьчча, — аьлар, цу дерригача къамаьлага ладувгIаш лаьттача Тоаркхо-Хьажас. Бахьанза баргбоацача новкъа дала аьттув боаккхалба вай!

— Амин! Амин! Амин! — хьахезар гонахьара. Темарлана аьннар а, доккхача хих дIакхийтта хи-тоатол санна, дIакхийтар цу дукххача, дог керчадеча, оазех. Хала дар цу оазашта юкъера ший оаз йовза, цхьабакъда, шийяр чIоагIъелча санна, хийтар Темарлана. Дог детталора хIанзалца хьа вIалла а ца деттаденнача боараме. Шоашта тIадиллар хала е атта гIулакх да хацар цунна хIанз а, бакъда, кхераме доацаш кIезига хул тIем тIа гIулакхаш.

— Укх тайпара, кьонах волчун денали кьонах воацачун зовзали йовза йиш йола денош кIезига хул, кьонахий! Юхь Iаьржъергьяц вай воаш кхеллача вай ноаной, шоай ханнахьен ханал хьалхен дIабахача вай даьй, — аьлар ГIармахас а. Нах чIоагIа раьза хилар цу бакъахьарча дешашта, хIаране кIоарга кхетадир уж.

Герзех кийчбенна баьреш беррига никъ дIалаьца латтар. Шоай йоккхий тхьовоош цунна тIагIолла дIа а яхийта, паргIата яьнна латтар. БIаьра яьнна хьажа а. Нахи ужен цхьан дагара йолаш санна хеталургдар юстара а вьнна царна бIарахьежача сага.

— Нах! Нах! — аьнна цIогIа даьлар БIена-Юртагара хьабоагIача наькъагахьара. КIай чоп баьннача дин тIа а вагIаш, хьагучайккхар цхьа баьри. Гирз даьлча санна йолча чIенга тIа хьаягIаш, лоацца тесса можилг а йолаш, йиткъа юхь а йолаш саг вар из.

— Нах! Фу никъ ба оаш арабаькхкхар? Керто уйла ца йича, когаш никъ кхихьаб, йоах. Паччахьа инаралаш хьалха а болаш, бIарчча бы ба шоана хьалхашка латтар. Ма довла даькъаза, нах! Саг гIоргвац дийна дIа, — цIогIа хьекхар цо. Цо дош мел оал, чIенг, шийна тIехьа можилг а текхаеш, хьали-Iои ухар, лаьрхIа цу доккхача гIулакха хьайича санна, хIаьта басилгаш, баге йизза чу а увзаш, юха ара фо ухийташ санна, чу-ара сеттар.

— Керто болх ца бича, яхарий Iа? Са даьсара, кхихьаб-кх! Iа а ма хьоргба Хьоргба, са даьсара, яман тоалоца-м! — аьлар Тоаркхо-Хьажас. — Воле, дIаала цу паччахьа инаралашка тхо, гIалгIай, тахан делкъийга мола чай БIена-Юрта мала лаьрхIа да, аьле. ВоагIа вьнна хьоашалгIа ухаш Iаьдал дац гIалгIачун, бакъда, дикача моастагIчун сийна оаха дергдоацаш хIама а дац. Дац, са даьсара!

Ши-кхо зIамига саг дIатIаволавелар из унзараваьнна зIамига саг латтачахьа.

Кхы дош ала ца вухьаш, ча мергIилг санна эгаш, дIавахар баьри. Топа татал чIоагIагIа хкеравир из тIехьара тIа велавеннача Тоаркхо-Хьажас.

— Са даьсара, цу кIалхара бараш ер санна, кьонахий хуле цIавахача нийсагIа-м деце!

Зоврбик хьалха а волаш, зIамагIа вола Темарлан тIехьа а волаш, иттех баьри БIена-Юртагахьа дIаболабелар. Къаьна ГIармах гIайгIане тIехьара тIахьежар ший эггара дукхагIа везача воIа. Цу хана цун бIаргаш камаьрша а кхетаме а дар. — Даьлага ба хьа болх! — аьлар цо ши-шийца.

Дов чехка доладелар. КIийленна хайшачар массехк гIалгIа вийнавар, кхаьннена човъяьяр. Темарланар дов доладаьчарца бацар. Хьун юкъе гIолла гола а теха, хьайзза, моастагIчун бIарг кхетале, юртана дикка гаргагIертар уж.

— Даьлах тийша да вай, — аьлар Зоврбика. — Даьла кхела раьза ца хилача далац вай, цо даьр мега да. Оалаш ма дий из «майрачун на маьхала йила, кхерачун удаш са далда». Тахан висар кхоана саг йоагIача нийсловаI

— ЗIамига са, — хьавийрзар Зоврбик Темарланагахьа, — герзаца ловзар даьр веннав йоах, герзах лораveннар висав, йоах. Хьай дегIа доал деш хила веза, хьай деша да хила веза. Цхьан даь нiс йоI хиннай, йоах. — Ва кьонах, мишта кхебаьб Iа селлара дукха мекхарий? — аьнна, шийга хаттар дича, зIам-зIамагIъяр дукхагIа а езаш кхебаьб, — аьннад йоах кьонахчо. Цудухья ях аз-м. Кагий нах тIехьтIайоагIача хана чIоагIа эшаргба вай кьаманна.

— ХIа-хIа, воаш ма долхха юрта чу а лийлла, хьалхарча кхаь-диъ цIенох цIи тоха еза, тIехьа тIабоагIараш моастагIчоа баргагIургбоацаш. Дохи санза, кIура оттабе беза.

Цу дешашца ше ма йодда ший говр дIазэкхийтар Зоврбика. Хьийдда дода хин тоатол санна, иттех чуболлаш латтар баьреш. ЦIаьхха бIаргашка боад техар Темарлана, деррига дуне моажделар, бIаргашта хьалхашка цIе кIаьдаш ловза даьлар.

(Доладур. ДIахододар хургда).

ОАЛАМ

Цхьан замелахь вахаш хиннав ши доттагIа. Шоайла ца ховш, шаькхе а шоай юртара цхьан йоIага доаг доахаш хиннаб уж.

Цхьан сарахьа зIамсаг вахаш йоI йолча, цунгара жоп даккха. ЙоIо аьннад цунга:

— ДIа лахкача гув тIа дIа а ца йоIташ Iуйре хкачалца Iа цIи йоагайой, хьога йоагIаргьяц со.

ЧIоагIа цIимхара бийса яр из, дIахьехка пIелг бIарга гуш доцаш доалаш, дерз хьехаш, делхаш догIа доа. Кхы йист ца хулаш из гув тIа цIи [illegible].

Из дIаваха дукха ха ялелха йоIагахьа а вехав цу йоI йолча, цунгара жоп даккха. ЙоIо цунга:

— ДIа лахкача гув тIа дIа а ца йоIташ Iуйре хкачалца Iа цIи йоагайой, йоагIаргьяц со хьога.

Из а вахав гув тIа цIи лотае. Ер дIанхачьача гув тIа йовш латташ цIи цунна йисте велхаш вагIаш шин доттагIен вайнав укхана. Шебена никъ дIа а ца хайташ, хьаттад цо доттагIчунга:

— Фу леладу Iа, мишта кхачав хьо укхаза? Аьннад вокхо:

— БIаргашта хоза хийтта, дега езенна йоI яр са вай юрта. Цунгара жоп даккха аьна, вахавар со. Цо Iуйре хкачалца дIа цIи йоагIаргахь [illegible] аьнадар сога. Кхоачадена дахча а да, йовш латташ цIи а я. Айса Iанз фу дергда аьнна, ер вахар сога.

Цига кхетадир доттагIчо вишта шиннена а езар цхьа йоI йола. Кхы воккхагIа хIама дIа а ца оалаш, цIерал Iочувенна вийлав зIамсаг.

Iуйре кхачалца ялгар гув тIа цIи.

ДIаялдар Ч. МУРАДОВ.

ШУ ЧАКХДАЬННАД: КАРАГIДАЬННАР ФУД?

ТIЕХЬАБУСАЧАРА ХЬАЛБАЬННАБ

ЧIоаггIа ира латт вай республике нах кхачанца Iалашбара гIулакх. Эггара чIоагIагIа эца низткъала дарех да дулхи цох хьаяь продукташи. Ховш да мел йоккха очередаш увтт царна тIехьа тикашка, хIаьта дукхагIча даькъе дохкаш дола дулх бIарг тIа ца озаш, гIийла, чам боацаш хул. Хийла хаза йиш я «сийна оалхазараш», «яьсса тIехкаш», «гIор» яха дешаш. Бакъда, маьхаш гIадгIилгаш доахаш лакха хул. Цхьайолча колбасни изделей килограммах 8—10 сом доакхх.

ХIана нийсденнад из иштта? Малав цу гIулакха бехке? Цу хаттаращта жоп дала эттача эггара хьалха дагайох дулх доаккхачен из пачхьалкхенга дохкачен дукха кхоачамбоацараш нийсдолийта республикера цхьайола колхозаши совхозаши. КIезига масалаш дац цар цу хьакъехьара планаш кхоачаш ца еш, гIийла хьайбаш пачхьалкхенга дохкаш. Дале а, духхьал колхозаштен совхозаштен бехк дIатIа а билла Iохайча далац гIулакх. Из продукци яккхарал кIезигагIа лоархIам болаш бац дулха комбинатий болх а. Укхаза, из продукци чакхйоаккхача, цох тайп-тайпара продукташ еча, уж маьхалъяха кийчъеча гIулакхаш лерттIа дIадолхе, боккха аьттув хул торговле, общественни кхачан заведеней болхлошта, боккха тоам хул наха.

Цу хьакъехьа цхьацца эргалонаш хиннай Грозненски дулха комбината коллектива балха тIа.

— ДIадахача шера хьалха укх хана хинначунца нийсдича тоъал дукхагIа дулх чакхдаьккхад комбинато, дукхагIа хьаьйй колбасни изделеш, полуфабрикаташ,— аьлар цу предприяти директора Джамурзаев Османа. — Республике бахача наьха хьашташ ма хулла дикагIа Iалашде гIерташ боккха теркам тIабохийт тха коллективо керда дулха продукташ арахецара, цар ассортимент шеръяра, уж талхаргйоацаш сихагIа тикашка дIакхачийтара.

Дукхача шерашка тIехьаюсаш яр комбината коллектив. Из хьал дохаде аьттув баьлар XII пятилетка кхоалагIча шера. Цунна къаьгга тешалдеш да дулха комбинато пачхьалкхен заказа план тIеххоачашъяь хилар.

—Соахка оаха чакх а даькха, тикашка дIадахьийта дезар 15100 тонн дулхи цох хьаяь продукташи, — йоах цу предприяте планово-экономически отдела начальника Ужахова Мадинас. — Оаха 100 тонн дукхагIа продукци чакхъяьккхар. Товарни продукци арахецара планах бIаь процент лоархIадир, 42600 эзар сома маьха халкъа эша товараш хьадир.

Дикалгахьа дола хувцамаш да колбасни изделей цехе. Уж дIадахача шера 6050 тонн хьае лаьрхIа дар. Из декхар кхоачашдаь ца Iеш, кхы тIа 50 тонн продукци арахийцар цеха коллективо. ГIадвугаш да цох 730 тонн фондагIа йоаца колбасни изделеш хилар. ТIеххоачашйир дикагIча сортех дола колбасаш хьадара план а.

Цехо арахеца доладир республике бахача наха чIоагIа дезаденна «Аргунская», «Грозненская» яхача колбасий керда ши тайпа. Эцархой бIарг тIаозаш хиларал совгIа, чам болаш кхача ба из. Цудухьа сихха дIаэц из наха.

Хьоа ца еш йита йиш яц укх тIеххьарча хана тикай прилавкаш тIа го йиш йола бежан, хьакхий, устагIан дулхах яьха фаршаш. Боккха аьттув лу цар цIен-ноаношта: дукха ха ца йоаеш, сихха даар кийчде таро я царех.

Иштта езаеннай наха тайп-тайпара хашаш, «БIараш» аьнна цIи тилла набор. Ма дарра аьлча, хIама дIа ца къаста технологи юкъейоалае гIерт комбината коллектив. Пайдаэц дулхах, чурех, когех, кертех, цIогех. Масала, «ЦIог-ког» яха набор тикашка дукха гац.

Укх тIеххьарча хана устагIий дулх докъаду укхаза. Ховш да из республике бахача наьха дукхабеза кхача болга. Цул совгIа, вайнаьха къаман даар а ма дий из.

— Ала йиш яц комбината балха тIа цхьаккха кхоачамбоацараш дац аьнна, — аьлар М. Ужаховас. — Масала, тха коллективо хьаеча пельменех каст-каста бехкаш доах наха. Тхоашта тIера бехк баккха яллац со, хIаьта а цхьадола хIамаш тхох тийша доацаш нийслу укхаза. Кийча хьаяь пельменеш комбинате 20 градус шелал йолча холодильника чу лоаттаю. ТIаккха, тикашка дIахьоча хана, 6 градус мара шелал йоацача камера чу кхоач уж. Цигара тикашка йолча холодильникашка... ХIаьта тIеххьаръяраш е вIалла болх ца беш, е кIезига шелал йолаш хул. Тамаш йий тIаккха иштта хала хьаяь продукт талхар, пайдан йоацача ялар.

ХIанз а Iемаяц комбината коллектив тIеххех бизза пайда эца. Укх шера денз из кхоачамбоацар дIадаккха лаьрхIад цо. Цу гIулакха комбинато тIехний хьоар доаккхаш йола керда технологически линии ийцай. Цо новкъостал дергда цхьаккха хIама дIа ца къаста технологи юкъейоалаяра цикл биззача бараме чакхъяккха. Цул совгIа, из эргало 90 эзар сома маьха экономически эффект йолаш а я.

ДIадахача шера 2800 эзар сом цIена пайда бе лаьрхIа яр дулха комбината коллектив. Из декхар а кхоачашдир цо, кхы тIа 46 эзар сом ший кассе Iо а диллар. Ма дарра аьлча, вай республике тIехьаюсачара хьалъяьннача предприятех цаI я из.

— Тха продукци дика хилар керттерча даькъе тийша да колхозашкара, совхозашкара, гIонна долча боахамашкара хьакхувлача, бахача нахагара нийдеча хьайбаех, — аьлар О. Джамурзаева. — Цхьаболчар хьакхувла жа, хьакхарч, доахан дерста, тоаденна хул. Цу даькъе баркал ала лов «Гвардейский», «Каргалинский», «Серноводский» яхача совхозий хьайбаш леладерашта. Кхыкхе хул «Самашкинский», «Загорский» яхача совхозашкара хьайбаш. Iотохаш къахьега дезац царна, комбинате хьакхоаччаше а шоаш Iолег.

Дулха комбинате кIезига бац шоашта хьалхашка латтача декхарех дика лоархIабу нах. Эггара дIайхагIдола дешаш ала лов шоай балха тIа дукха эргалонаш яьча колбасни цеха начальниках М. Бековх, бригадирех И. Бричевх, Б. Чаниевх, болхлочох Т. Зубковайх, токарах С. Аслахановх. Уж ба кхычарна масал хинна дIаэттараш.

Шеко яц комбината коллектива нийса никъ корабаь хиларах.

М. МАЖИТОВ.

Дуьнен дехьара

БУДАПЕШТ. Венгре машиннаькъашта электрификаци яра перспективни программагIа столични предприятеша хьаьй керда электропоезд. Цун сухал а пассажираш дIакхувлара комфортабельность а лакхагIа хила еза — эггара хьалха Будапешта гонахьарча моттигашка. Энерги кIезига эшача цун двигатело сахьата 120 километр лакхъю сухал. Лехкарен тIахьожам лоаттабарен система электроникаца болх беш я.

СУРТА ТIА: поезд лелара тохкам беча хана.

МТИ—ТАСС.

Кабуле АПН корреспонденташца къамаьл деш Исламски университета ректора Мохаммад Садек Сайлане аьлар:

— Тха университет яьй кхы а лакхагIча боараме ислами шариIата законаши Iомадара. Из хьаьй афгански правительства решенегIа Кабульски университета теологически факультетен бусалба наьха дунен тIа бовзаш бола Хан Мохаммад Шалгари, моулави Абдул Кахар Кадери, Гулям Шамсуддин Дариз санна бола теологаш членаш болча Iилма исламски общества кIийлен тIа.

ХIанз ислама социально-политически лоархIам лакхбалар къоастадеш да бусалба наьха мехкаш, царца Афганистан а йолаш, дегIаахара спецификаца. Духхьала из проблема я университета а Iилма-тохкама факультета а теркама юкъмоттиге латтар. Iилманхоша — богословаша хIанзле а кийчбаьб 20-нел совгIа болх. Цар тIа дувц динен Iилманен юкъера гIулакх, афгански обществе социальни нийсхо Iалашъяран къам бартадара политика чакхъяккхаран ислама бола лоархIам санна дола дешащ.

Афганистане кхоачашъю бусалба нахан исламски учрежденештен новкъостал дара шерра йола правительственни программа. Укх тIеххьарча шерашка мехка хьал а даьд, тоа а даьд пхи эзарнел совгIа маьждиг. Пачхьалкхено новкъостал а деш хIара шера Макка зерате ух итт эзарнел совгIа афганаш. Укх тIеххьарча пхи шера зерате ухараштa денна субсиди 1 миллиард афганел дукхагIа хилар. Белгалдаккха доагIаш да, экономически халонаш йоллаше а Исламски университете финансировани пачхьалкхено еш хилар.

Университете дешаш ва 580 студент. Белгалдаккха доагIа, тхо долча дийша баьнна нах чIоагIа эшаш хилар. Уж болх бе болх городашкарчен юрташкарчен маьждигашка, уж эш школашка, духовнии пачхьалкхени учрежденешка. Дика хIама да, мехкараша исламски бокъон юриспруденции Iомаеш бола бусалба наьха пхелагIбола мохк а хинна Афганистан дIаоттар.

(АПН).

Болгари 89: экономически приоритеташ

Болгари экономически дегIаяра а, производство структурни, технологически даькъе кердаяккхара а темпаш сихлургъя 1989 шера. Цунца цхьана социальни проблемаш къоастаяра таронаш а алсамъяргъя. Общественни къахьегама овсарле 6,4 процент, аламий реальни доходаш 4 процент лакхъе лаьрхIад. Общественни потребление фондаш 7,7 процент дукхагIа хила еза. 1-ча январе денз лакхдала долалу минимальни алапи а пенсеш а.

Боахамий балха тIа конкуренци хилар а, фирмаш, акционерни предприятеш вIашагIтохар а дика могадеш да. ХIанз цар акцеш а мах бола кхыдола каьхаташ а эца вIаштIехьдаргда болгарий. Пачхьалкхено экономикана кулгалдара функцеш а лоархIаме хувцалургйолаш я. Масала, пачхьалкхен заказ предприяте промышленни продукце боарамах 20 процентал дукхагIа хургьяц. Рентабельни йоаца предприятеш дIакъувла езаш я.

ДикагIа дегIайоагIаргъя электроника, биотехнологи, химически промышленность, машиностроене цхьайола отраслеш, аграрно-промышленни комплексаш, яйга промышленность — лоацца аьлча, перспективнегIа мел йола экономика областеш.

Болх берий мугIараштa юкъейоагIаргъя 120 совгIа зIамига предприяти, цу тIа — царех 100 яйгача промышленноста доакъошка болх беш хургъя. Чура рынок наха чIоаггIа хоатташ долча товаращца Iалашъяра а дефицит дIаяккхара а тIагIертта гIулакхаш де лаьрхIа да. Иштта, бахача наха эшаш йола изделеш дукхагIа арахецаргъя езача а оборонни а промышленноста. Уж товараш арахецача предприятешта налогови льготаш лургйолаш я.

Г. ГЕОРГИЕВ,
болгарски журналист.
(София Пресс—АПН).

ХЬАЛХАРЧА ДЕНОШКА ДЕНЗ

Сунженски консервни завода коллективе шоаш доахача къахьегама толамашца, общественни вахаре хьинаре дакъа лоацаш хиларца, нахаца барта баха, уж шоашта тIехьабаха ховш хиларца къаьстта белгалбаьннаб производстве даим хьалхалатташ хьабоагIаш бола С. Мальсагова Н. Лященкои.

Хьабеча балха дикал тIехлакха а йолаш, хIара дийнахьа 20 — 30 процент тIеххоачашъю цар сменни нормаш, иштта дика къахьегилга хьадех уллув боахкача шоай новкъосташкара а.

СУРТАШ ТIА: С. Мальсагова Н. Лященкои.

Л. АБДУРЗАКОВА
сурташ.

Ер мо керда шу дIадолалуча хана дагайоханза Iелац хьалха, застойни ханашка, производстве хулаш хинна йIаьха «раскачкаш». Перестройка йолаелчахьа хадаш боагIа цар овла. Из дагадеха лийлар со укх деношка Назранерча трикотажни фабрика цехашка. ВIалла хоалуш а яц укхаза из застойни ханара мелал. Керда шу дIадолалуча хьалхарча а цул тIехьарча а деношка наггахьа мара бIаргагац укхаза балха ха йолча хана чу-ара воалача болхлочо а управленцо а еллаш йола проходной ниI. ЦIена, тешаме, хьалха шоай хинначул лакхагIча къахьегама овсаралца дIадоладаьд трикотажницаша 12-ча пятилетка 4-гIа шу. Вешта, дукхача швея-мотористкаша укх шера чотах къахьега-м тоъала ха а я. Цхьабараш пхелагIча шера графика тIа а баьннаб. Царех ба КПСС обкома бюро член Д. Дерсигова, ВЛКСМ XX съезда делегат Э. Тутаева, кхыбараш.

Тешаме экономически лард елла дIадахийтар фабрика коллективо 1988 шу а. Массадолча технико-экономически хьокхамех йола планаш кхоачашъяьй, поставкех яраш юкъе а йолаш. Кердача экономически хьаштех къахьега йолаеннача цу халача шера а яьсса йисанзар фабрика касса.

ХIанз хьожаргда вай кердача шера хьалхарча деной къахьегама суртага. Ше Iимерза, наьха барт-цхьоагIо тоаяь дIадахалга хьахьокхаш йола дукха белгалонаш йита дIадахад 1988 шу. Массайолча конвейерашка, цехашка гуш я цун лераш: тайп-тайпарча ловзоргашца-гIалкхашца кхьала къегац латта баьццара корсамаш, зизаш, Керда шу дездеш шоайла наха дIа-хьа яздаь хоза открыткаш. Гуш да, кхыметтел цIей деэдеча хана а мехкарий шоай балха моттигашта гаьна ца баьнналга.

ПхелагIча бригаде ва со (укхаза конвейераш оал царех). ЦаI яьсса балха моттиг яц, цаI саг балха тIераваьннавац. Юкъ-юкъе ший машинка соца а йий, хьанна фу эш хьажа дIахьа йола бригадир Эсмурзиева Люба мара гIатта лелаш саг а гац. Вешта, балха хана цехашка етта «йоргм» укхаза массанахьа а сецай. ХIаьта, Любай бригаде къаьстта хоалуш я тайжа балха ритм, къахьегама лакха дисциплина.

Цудухьа да цу бригада хьонхамаш а массарел лакхагIа. Ер мугIараш аз яздеча 4-ча январе цу бригада календара тIа январа 20-гIа ди доладеннадар. Иштта тIехьают цо ший къахьегама график.

Хьалхара моттиг яьккхар цу бригадо дIадаха шу чакхдоалача хана фабрике кхайкаьча конкурсе а. Конкурса девиз яр: «Сийле хийла финиш дикагIа чакхъяьккхачун». Из сийле а хьалхара преми а цу 5-ча конвейера мехкарашка кхаьчар. Атта лацар эггара сихагIа цунна тIехьакхе а хьалхаяла а кийча хиннача 7-ча конвейера, Ажигова Зинас кулгалдеча бригадаца къовса а. ХIанз а йижаяц царна юкъера яхь. Инжаяц аьлча а, денгара ди массаза дала кхохкалуш йоагIа-кх.

Иштта айденнача хьинарца дIадоладаьд шоай керда шу Л. Нальгиевас, Э. Халухоевас, Ф. Хаштыровас, кхычар кулгалдеча бригадай конвейераша а.

Массехк дош ала лов тIехьара вай цIинькхача Хаштырова Фатимайх а цун конвейерах а. ХIана аьлча, цу фабрика истореца, цун халонашца, аттонашца дувзаденна хьадоагIа цун къахьегама вахар укх 20 шера. Атта яьннаяц из коллектив тахан кIезиг-дукха аттача баьннача, шаьрбеннача ший новкъа. IалаЬмате дукха нах хувцабеннаб цу бригадера хIанзалца, дукха халхетараш хиннад планаш кхоачаш ца йир а. ХIаьта продукце дикал лакха ца хилар а бахьан долаш. ХIаьта а, коллективах а балхах а дог ца экхкаш, цахаддаш нахаца кхетама болх беш хьайоагIа бригадир. Ер кхоалагIа шу мара дац Фатимайна хеттача тайпара цу бригада болх дIаболабенна. 1987 шу бригадашта юкъе массарел а лакхагIа хьокхамаш долаш чакхдаьккхар цо. Цул а беркатегIа хилар хIанз дIадахар — 14 эзар планал совгIа, лакха дикал йола трикотажни издели ара а хецаш чакхдаьккхар из бригадо. ХIаьта хIанз, вай аьнначa тайпара, хьалхарча деношка денз лакхача къахьегама ритмаца керда шу дIа а доладаьд.

Еррига фабрика ше а яьннай цу наькъ тIа, шийх тешам бенна а урхе дика гуш а.

М. КАРАЕВ.

ОВСАРЕ КЪАХЬЕГ

«Урус - Мартановское» яхача ремонтно-транспортни предприяте хьайбай фермашкара механизмаш тоаяра вIашагIъеллача линейно-монтажни участка йоккха йоаца коллектив дика лоархIаю шийна хьалхашка латтача декхарех. Юххьанца денз еррига фермашкарчен комплексашкарчен механизмай, доакъара цехий, доакъара кухней болх лерттIа вIаштIехьбаккхара бокъонца теркам тIабахийтаб цар.

Хьайбай продукци ма хулла дукхагIа яккхар, Iан заманахьа овсаре болх бара тIадерзадаь долча КПСС ЦК письмон чулоацам нийса кхетабаьб РТП линейно-монтажни участка болхлоша Бугаев Iийсас, Магомадов Абус, Бетельгириев Ризвана, кхычар. Тайп-тайпарча профессей говзалаш, къайленаш йовзаш болча цар тIеххоачашъю пачхьалкхен планаши социалистически декхараши.

— ХIанз дукхагIдола балхаш «Гехинский» совхозе ду оаха, — йоах М. Бетельгириева. — Цул тIехьагIара тха маршрут «Труд», «Солнечный» совхозашка гIоргъя. КIезига балхаш хьаIайнадац цига. Оаха уж дика а ший ханнахьа а чакхдахарах тийша хургда районо хьайбай продукци дукхагIа яккхарен пачхьалкхенга йохкарен гIулакх.

С.-М. ИСАРАЕВ.

ХIАМАШ ТЕГАРИЙ ТОЛАМАШ

Грозненски производственни хIамаш тега объединени вай республикерча йоккхагIйолча предприятеех цаI я. Цун цехашка, филиалашка, участкашка къахьегаш ва кхо эзар совгIа саг. ХIаране кхоачашду шийна хьалхашка латта декхараш, чакхдоах шийна тIа мел дилла гIулакх.

Бакъда, швейникий къахьегама хьалаш дукха хана денз хувцалуш дац: дукхагIа йола подразделенеш къахьегаш я цу балха лаьрхIа йоацача гIишлошка, готтигача баьдеча цIеношка, тоъаш яц транспорт, материалаш, тишбеннаб дукхагIбола гIирс, тIехьадусаш да технологически линешта реконструкци елга. Вешта цу халонех бахьанаш деш бац хIамаш тегараш. Шоашка долчох пайда эца гIерт уж, долчунца кхоачашъю планаш, тIайица социалистически декхараш. Цунца дувзаденна геттара маьхе ба шоашта тIадиллар дизза кхоачашде ховш, инициатива йолаш, нах шоашта тIехьабаха ховш бола болхлой.

Предприяте, дика ба аьле, йоах номер 1 йолча цеха бригадира Е. В. Давыдовай, цхьоалагIча хIамаш тегача цеха болхлочун Р. Магомадовай цIераш. Ший балха 30 шу дIаденнад Евгения Владимировнас. Училище яьккхачул тIехьагIа денз укх предприяте къахьегаш я из. ХIанз Е. В. Давыдова № 1 йолча швейни цеха партийни организаце секретарь я.

Сатем кIезига болаш саг я Евгения Владимировна: шемел даьхача толамех тоъам ца хеташ, денгара-денга къахьегама овсарле лакхагIа хилийта гIерт из. Цу тайпарча хьокхамашка шийна уллув боахкараш а кхачийта гIерташ болх беш я из.

Миштa вIаштIехьбоаккх Iа хьай болх? Фуд хьона керттера хетар? — яхача са хаттаращта Е. В. Давыдовас жоп делар:

— Керттера сона хетар да моллагIча производственни звенон кулгалхо балха тIа массехана кердадар лохаш хилар. Из лохаш хила веза коллектива хIара доакъошхо а. Цул совгIа гIулакхаш тоаде лой, доал де деза къахьегама низашта. Нагахьа санна цу новкъара ца йоалаш коллектив къахьегаш хуле, ше лаьрхIачунга кхоачаргъя из. Гуш да селлара йоккха «къайленаш» уж йоацилга. ТIатоха эша цхьаькха а цхьа хIама — массанена кIоарга йовзаш хила еза производственни процесс.

Коллектива-м кхы а дукхагIа хов Евгения Владимировнах лаьца: цунна корабу хIаранега бувца мотт, дика довз цун хIара болхлочун хьалаш, Iалашо, балаш. ЦIакха а дицдац цо дикача балхах массехк дош аьнна из белгалбаккха, сага балага хьежжа цунга йист хила везилга.

Тахан Давыдовас кулгалдеча бригаде ткъаь итт саг ва. Цхьаккха а вац царех декхараш кхоачаш ца деш. ЗIамигача коллектива юкъе 18 саг коммунистически къахьегама ударник ва. Соахка декабрь бутт болабалалехьа укх шерарча чотах къахьегащ бар бригадера кхоалагIа дакъа бола болхлой.

Бригадира Давыдовас чоалхане лоархIаш кхы а цхьа гIулакх да. Къонача болхлошта шоашта ховр кхо ца деш дIадала гIерт из а цу бригадера опыт йола болхлой а. Предприятера цхьаккха а бригада яц дукхагIбараш кагирхой хьехамчаш ба ала йиш йолаш. ХIаьта укх бригаде 25 саг ва из лоархIаме болх лелабеш.

Опыт йолча новкъостаща гIо дир ший балхах Iомалуш йолча Магомадова Руманена а. Цар Iомайир из общественни вахаре дакъа лаца. Шийна тIадиллар кхоачашдеш йола йоI хIамаш тегача цехе енача хьалхарча дийнахьа денз езаелар массанена.

Производства ветеран Е. В. Давыдова санна, Румани кийча я эшаш моттиг хилча моллагIчунна гоIнна я. Комсомольски организаце секретарь йолаш цо дукха общественни болх лелабу. Бакъда, из новкъарле еш хилац цун керттерча, специальностех болча балха.

Дукха опыт йола болхло хиннай хIанз Руманех а. Из бахьан долаш цун вIаштIехьдоал ший декхараш тIеххоачашде, хьаеш йола продукци тIехдика хилийта. Тахан йоккха йоаца кхалсаг ший новкъосташта опыт дIаIомаеш я.

Иштта Магомадовас хьехамчал леладаь говзал Iомаяьба Ибрагимова Роза, Берсанова Айза, Умарова Зайнап, дукхха кхыбараш. Дукха гIоновкъостал де дезаш хул училище яьккха укхаза балха боагIачарна. Бригада къехкаш яц цу тайпарча болхлоех. Ховш да: дукхагIча даькъе новкъосташка хьежжа болх дIаболабу керда веначо а.

Къахьегарга хьежжа ду сага сий. Нийса да уж дешаш. Массехказа белгалъяьккхай Давыдовас кулгалдеш йолча бригада юкъебоагIараш а. Магомадовай къахьегама никъ, из бIаьха хинна беце а, белгалбаьккхаб сийлен грамоташца, мах болча совгIаташца, ахчан премешца. 1988 шу чакхдоалаш цунна елар «Профессех дикагIвар» яха сийлен цIи. ВЛКСМ 70 шу дизарца дувзаденна Грозненски горкома Сийлен грамота а елар Р. Магомадовайна.

Укх шера шоай толамаш лох ца далийта дерригa низаш тIадахийта лаьрхIа ба швейникаш.

Б. ЖАБРАИЛОВ.

ЮРТА СИЙ—ЮРТХОЧУН СИЙ

Наьха хьашташта—йоакхо

— Революционни перестройка вахара массе оагIонга а сага уйланга а кхаьчай, — аьлар МагIалбика района Ачалкхен юрта Совета председатела Цечоев Исроапала. — Дика хувцамаш хул. Из къаьгга тоалу тха Совета территоре тIа а. Тха шин юрта — Юкъерча Ачалкхен Дабий-Юртен — дукха дика хIамаш хиннад укх тIеххьарча шин-кхаь шера.

Дика а хеташ дувц цо уж. Минеральни хий «Ачалуки» доаккхача завода чотагIа хьалдаьд цхьацца квартира йола ши цIа, хIаьта «Алханчуртский» совхоза чотагIа хIаране чу 2 квартира йола 2 цIа. Асфальт билла 2 километр йIаьха тротуар яьй. Из къаьстта накъайоал деша ухача берашта. 10 километр, вешта аьлча ерригача улицашка никъ жагIа билла тоабаьб. Шиъ гIашлой тIий тиллад. Рынке кхоаленаш яьй. Юкъерча Ачалкхен Дабий-Юртен автобусашка хьежача наха кIалъотта моттигаш яьй. Бахача наха болх бе моттигаш хургйолаш Назрановски трикотажни фабрика филиал шеръяьй.

Юкъерча Ачалкхе райпос тайп-тайпара товараш дола йоккха тика йиллай, хIаьта Дабий-Юрта совхозо хьалъеш латт кхачан товараш дохкаш хургйола тика. Юрташка массанахьа а дIакхачанза хинна газ хIанз дерригача цIеношка я. Турбашка хий дилла хиннадале а, из цкъаза тоъаш хилацар. Цудухьа, хIанз керда турбаш йохкаш, хий дуллаш да. Болх беш я сахьаташи телевизораши тоаю пункт. Юрта Совета территоре тIа йиллай автозаправочни станци.

Цу тайпара, дукха гIулакхаш даьд юрта Совето укх тIеххьарча шерашка.

— Иштта дIайолаеннай перестройка тха юрташка, — аьлар Исроапала раьза а волаш. — Бакъда, из тха де дезаш юхедисачун цхьа юхьиг мара яц.

Цо дIахо дувц хьатIадоагIача шера а пятилетка чакхъяллалца а шоаш де лерхIарех. Цу хана дергда: Юкъерча Ачалкхе юлларгъя асфальт билла 2 километр тротуар, цига хьалдергда культура ЦIа спортивни зали библиотекен а йолаш, дарбана дола минеральни хий духдувлача хьалъергья здравница, 90 бера моттиг хургйолаш берий беш юлларгъя, совхоза чотагIа кхы тIа хьалдергда 350 квадратни метр хула нах чубаха цIенош, хIаьта иштта дукха цIенош дергда ПМК-4 яхачуни минеральни хий доаккхача заводен чотагIа а. Цу заводе шеръеш я алкогольни доаца маларaш доахаш йола цех.

Назрановски трикотажни фабрика филиале керда шу долалуш шин сменагIа болх бергба. Цул совгIа цIагIа боллаше а хIанз маIача наьхен кхалнахен тIехьнахьа дувхаду барзкъаш деш 90 кхалсаг я. Ачалкхе яхача додача хи тIа доккха тIий тулдаш да.

Болх беш я автомобилаш тоаеш йола 2 кооператив, баьцадаараш хьалкхеду кооператив.

Лоацца аьлча, перестройка йолаеннача хана денз хьалхагIа цIаккха ца хиннача тайпара къахьега а хIама хьаде а баьннаб нах. Боахама расчета тIа, самофинансироване, арендни подрядагIа болх беш хилар бахьан долаш юрташкарча совхоза болхлоша, минеральни хий доаккхача завода коллективо лерттIа кхоачашъю план а договорни декхараш а.

Из долла хIама ши-шегIа хьахиннадац. Юрта Совета депутаташ, активисташ, шоай юрташ езаш бола нах оарцагIа а баьнна хьахинна да из.

Цу шин юрта бахача наха уж социально-культурни гIишлош хьалъеча къаьстта хьинаре дакъа лаьцар депутаташа «Алханчуртский» совхоза кхоалагIча бригада бригадира коммуниста Костоев Султана, бахача наьха хьайбашта дарба деча ветеринарни лоро Цечоев Вахас, механизатораша Аушев Мухарбика, Киев Зяудина, минеральни хий доаккхача завода болхлочо Точиева Лейлас, цу предприяте юриста Точиев Хаматхана, кхы дукха бараша а.

Района юрта Советашта юкъе лаьттача социалистически яхье дIадахача шера хьалхара моттиг лацарах парте горкомей горисполкомен карара кара тела ЦIе байракх елар Ачалкхерча Юрта Совета.

— Ер пхелагIа шу да аз юрта Совета председатель волаш болх бу, — аьлар Цечоев Исроапала. — Бакъда, укх тIеххьарча шин шера мара юрта Совет теркал е йолаяьяц. Духхьала цIи хилара совгIа, лоадама хIама карадацар цун. Уйла йора аз Советий Iаьдал хилча мехкарадар, цу Советашка хила дагIацар-теш Iаьдал а бокъо а, аьле: Из са хинна уйла кхоачашхила йолаеннай. Дукха ха йоацаш хиннача СССР Лакхехьарча Совета сессе новкъоста М. С. Горбачева яьча доклада тIа дика дувц мехкара дерригa Iаьдал Советашка кхачийта дезаш хиларах. Цу тIа нийса аьннад: дегIаухачара соцадаь лаьттача хан чура доалалургдац вай, дерригача вахара демократизаци ца йича, Советий Iаьдал метта ца оттадича.

Халкъа Iаьдала органаш а йоацаш, командно-бюрократически система звенош хьахулар Советех. Политически системан хIанз еш йола реформа Советаш хьадийнъе, Iаьдал, хила ма доагтIара, царна бе долла лаьрхIа я.

ХIанз болх бе дикагIа дог доагIа. Цул совгIа, со укх юртара саг ва. Сай юрт дукха а еза сона. Кхычарел дикагIа тоаенна из хилар а лов, яхь а я кхычарца. Цудухьа, сона хетачогIа, моллагIча а юрта Совета председатель цу юртара цхьа дика саг хилча, арахьара тIавенача сагачул дукхагIа дог лазаш болх бергба цо. Аз иштта бу болх.

Мел дог делаш хьож со тхоай юрташкарча кердача цIеношкен, музея экспонат санна долча, хьалха хиннача тишача, къаьнарча фасонагIа долча, наггахьа мара нийслуш доацача цIеношкен. ХIаьта, хьалха хьалдеш мел хиннараш бийдача кирпишкех даь да. ХIанз хьалдаь дерригa цIенош еттача кирпишкехи кердача, паргIатарча фасонагIен даь да.

Уж цIенош, хоза барзкъа дийха нах, къаьстта бераш (со хьехархо хинна саг ма вий) дагадехача са паргIатагIа доаккхалу, хIама хьаде, наха дукхагIа гIулакх де бола безам совбоал.

Иштта я Цечоев Исроапала уйлаш. Дега дезаш кхоачашде гIерт из ший харжархошта хьалхашкара декхар, ца боабе гIерт цар шийх бенна тешам. Вай дийцарел совгIа кхы а дукха хIамаш да Совета территоре тIа бахача наха долча берката цо де лерхIаш.

Р. ЧАХКИЕВА.

ЧАХКИЕВ Мурат

КУРА ЙОI

(Лоацца дувцар)

Моцагlа цхьан юрта бIаьхийча наьха йоI хиннай. Хоза хиннай из йоI. Дуккха нах ухаш хиннаб из йоI еха зоахалола, амма, сов дуккача руэкъо кура-сонта ялькхача йоIо хьа мел баьхкараш дIаухийташ хиннаб, яцац со, яхаш.

Цкъа гаьнарча мехкара цу йоIах бIаргтоха венав аьлан воI, цIе малав цахайта, тиша хIамаш тIа а йийха. ЗIамсаго ше бена никъ йоIага дIабиййцача, цоIо ела а енна, вIалла дIатIа а ийцадац укхо яхар. «Хьол дикагIа бараш са даьна жега ма боахкий, со хьога мишта йоагIаргъя?» — аьнна, дог дохадаь вахийтав йоIо аьлий воI.

Ше цIакхаьчача дIадийцад зIамсаго ший даьгеи наьнагеи шийга йоIо аьннар.

— Дуккха ваха тха кIаьнк, из йолча кхы юха ма гIолахь, доккхача хьаькъала да йолаш санна хетац тхона из. Иштта из децаре, эггара хьалха бIаргавайнача сагага, тIабувхача гIирса миччa бесса из вале а, цу тайпара къамаьл де дагIацар цо», — аьлар зIамсагага дас-нанас.

Цхьаккха дича кхы Iе ца луш, дика кийчвенна, сирча дына тIа а хайна, юхавахав аьлан воI йоIах бIаргтоха. Ер кхоа чувоагIаш бIаргавайча, елаенна духьала енай йоI.

«Ай, ва хьанаьхк,— хаьттад зIамсаго, кхы Iе ца луш, — селхан со тиша хIамаш ювхаш веча, чудужаргдоацар а аьнна, дог дохадаь вахийтар Iа со, тахан со кийчвенна, сирча дына тIа а хайна веча, сона едда духьала ера хьо. Фуд хьа из?»

— «Селхан хиннар хьо вацар», — аьннад йоIо.

— «Даьра вар со-м».

«Вар», «вацар» аьнна дIакъовсабеннаб уж шиъ.

«Из кхетам болаш йола хьо, ворда елта дошо дахьаш йоагIе а югаргьяцар аз, — аьнна, кхы дына тIера Iо ца воссаш, ды юхаберзабаь цIавахав зIамсаг.

Цо аьнна дешаш чIоагIа халахийтта, кхы маьре ца йодаш йисай кура-сонта хинна йоI. Из ба сонталах боала пайда.

ХIаьта, зIамсаг шийна кхычахьара саг а леха, ваха хайнав.

ЧАХКИЕВ Ювсап

ЙиIий безам

Хьачувала, хьачувала,
Дега везар, сих летар,
Са бIаргашка хьачувала,
Ма де сона кхы лазар.
ТIаккха аз уж
дIакъовларгдар,
Ерриг сердал хьона луш,
Духхьал хьо цаI мара
кхывар
Уж хургдоацаш бIарга гуш.

* * *

Цкъа ала ца баьлча,
ЦIи лотаеннаяц,
Дог тоха ца делча,
ДегI тохаденнадац.
Са хьоца са хилча,
Хьо йоацача сатем бац,
Iа раьза яц аьлча,
Ер дуне кхы са дац.

ДИЦЛУРГДОАЦАР

Укх деношка «Память» яхача клубе тIема ветераний вIашагIкхетар хилар. Цу вIашагIкхетаре дакъа лоацаш хилар № 26 йолча профессионально - технически училища хьехархой а дешархой а.

Из вIашагIкхетар дIахьош яр Левина Анна Михайловна. ВIашагIкхетар дIадолалушшехь а массара а безам тIаззар цо цунна. Сцена тIа тхьамада вар ветеран а журналист а вола Попов Петр Петрович, цунна юххе ягIар цун сесаг Нина Александровна.

Петр Петровича тIемах лаьца ше язъяь стихаш йийшар.

Дош аьлар Анна Михайловнас. «Ши воша вар вахаш» — эмоционально дIадоладир цо ший къамаьл. — Шоайла чIоагIа безаш бар уж, хеталургдар хьона, цхьаккха а хIаманца уж къоасталургбац аьнна. Цхьабакъда, кхаьчар из «тIом хьайнаб» яха унзара хоам.

ВоккхагIча вешийна хьахоз, зIамагIвола воша вийнав, аьнна.

Машара ха. Бакъда, Петр Петрович лехаш вар шиь воша...

Москве С. М. Кирова цIерагIча парке а М. Горьке цIерагIча парке а обелискаш хьаеллача, тIема ветеранаш вIашагIбетталуча истий а бераш а хул, шоай моарой а дай а сурташ бе а доахкаш, ветеранашта царех саг вовзар дог доахаш. Цунца хинна цаI кхета а мег.

—Миштa лехар Iа хьай воша?—хетт Петр Петровичага.

П. Попов ше донской казак ва. Лешинская яхача станицера. Дукха ший воша лийхар цо. Юххера а Седедицы яхача юртара фельдшер кхийтар цох. Цу фельдшера кара веннав Петра зIамагIвола воша.

Хала чов яьяр цунна топа лелхача пхоно, цу човнах велар из. Ше валалехьа цо дийхар, шийй сахьат наьнага дIадалар. Наха из сахьат цун наьнага дIа а делар. Нанас из сахьат хьаийцача хана лелаш дар, хIаьта нанна шийй виIий дог деттaлуш санна хетар. Из дIавеллар вежарий каша цу моттиге хIанз обелиск латт. Украине тIемахой чIоагIа сий ду.

— Кхераме дарий тIем тIа? — аьнна хаьттача, — кхераме дар, — аьлар Петр Петровича. — Бакъда, тIом болабелча кхеравала кхоавацар. Iа дIа ца техача, хьона хьатохаргьяр. Шоашка ноаной, истий, мехкарий хьежаш хиларах тешаш бар вай салтий. Цу тешамо лорабора уж моастагIчун герзах.

Петр Петровичага хьежаш яр цун сесаг Нина Александровна. Шовзткъеи итт шу да из сесаг хинна а ца Iеш, цунна дика новкъост а хинна, уллув латта.

Вайна цIаккха а дицлургдац дIадаха тIема турпала шераш. Иштта вайна а вай тIеххьенна а дицлургдоаца шераш да хIанз Афганистане латтараш а.

Денал, майрал, иштта вай сагото а я таханара Афганистан.

Сцена тIа бийхар бIухо-интернационалист Анисимов Игори цун сесаг Галяи.

Игорь — лакхача дегIара, низ болаш, хозача аматара зIамига саг ва. хIаьта цун сесаг хоза дегI-сибат долаш иразах йизза саг я. Игорь эскаре водаш из накъа а ваьккха, хьо цIаварга хьежаргья со аьнна, дош делар Галяс. ХIаьта, хIанз шаккхе а иразе цхьана бахаш ба уж.

Игори Галяи ансамбле дIа—хьа байзар. Цу хана 1979 шу дар. Игорь газета тIарча суртага хьежаш латтар. Цу сурта тIа советски салтеи афгански воккха саги бар. Цхьа тамашийна реальни, доацаш хетар Игора из сурт.

Амма, 1983 шера Афганистане эскара артиллерийски ротаца душманех колонна йоагIа из унзара никъ лорабе бийзар Игора шийй. «Дешаца дIаоалалургдоаца хIама да из, — саг ве дагахьа Iа, дIадетташ е хьове дагахьа хьона хьадетташ герз долга хана хьа дегчу доссар, — йоахар цо вIашагIкхетаре. — Дийнахьа садаккха ца могаш йIайха хулар цига, хIаьта бийсан сатоха ца могаш шийла хулар. Цудухьа чIоагIа хала дар тхона цигарча Iаламга дIаIомадала.

ДагадоагIа сона, цкъа ше интервью луш, моллагIча дунен тIем тIа дакъалоацаш хиннача цхьан французски актера аьнна дешаш. «МоцалгадIаIомавала могаргда, бакъда, шелалга дIаIомалург вац». Сона хетаргахьа, ше тIем тIа леладаь Iазап дар цо дийцар. Цу дешай маIан кхетадаьзар аз Афганистане кхаьчача мара.

ТIеххьара а, вIашагIкхетар чакхдоалаш Игорас Афганистане шоаш лийкха массехк йиш лекхар гитараца.

Ф. ГАЗДИЕВА.

ОАХА ЯЬЗДАЬЧУН ЛЕРАГIА

«ТуржаIа денош»

ДIадахача шера 22 ноябре «Сердало» газета тIа кепатеха, араяьнача «ТуржаIа денош» яхача фельетона Назрановски горисполкома председатела С. Муцольгова жоп а дайташ, хоам бу фельетона тIа белгалдаьха хинна кхоачамбоацараш бакъхилара, цу тIа ювцача хана горисполкоме талонашта 100 сагага кхоачаш аргIа хинна хиларах.

С. Муцольговс иштта белгалдаьккхад, городе бахача наха даьттеи шекари ийдара талонаш екъара болх денгара денга тоабеш хилар, болх беш мел бараштa йола талонаш организацешкеи предприятешкеи дIаекъаргхилар, хIаьта юхебисача 1500 сага — пенсионераштеи цIен-ноаноштеи горисполкома гIолла, боагIача боарамагIа, шоай аргIагIа дIаекъаргхиларах тешам а лу авторо, ше дайтача каьхата тIа.

Редактор
О. Б. ГАДАБОРШЕВ.

Тоъал ха я З. Албогачиева Сунженски консервни завода лабораторе болх беш йола. Цо даьча тохкамех, цун анализех тийша я дукхагIча даькъе предприяте кийчъеча продукце дикал а чам а. ХIаьта уж шаккхе а компонент даим дика а хул цун. Цудухьа массане лоархIаш саг я лабораторе микробиолог.

СУРТА ТIА: З. Албогачиева.

Л. АБДУРЗАКОВА сурт.

Нана-бекарг

Со ювца йоала Росаева Тонта дуккхаза маьре ийха я. Шийттаза хиннай из маьре, яхача цхьа-ши шу е шикхо кIира доакхаш, регистраци еш а ца еш а, бусалба IаьдалагIа мах бича тоъаргда, аьнна хеташ, лeладаьд гIулакх. ДиъналахьIа даь бераш да цун, бакъда нана йолаш-м хьалххийнадац уж.

Нана дийна йоллашшехь а бой хинна цун хьалхара ши дезалхо Шаьла вах. ЙоI маьре а йолаш, ши бер кхедеш, свекловодалла болх беш я. ВоI механизатор ва. Нанас цIеношa дехка, маьра вешийга Iокхайсачул тIехьагIа, даь вошас, шийй бераш санна, царца цхьана лелабаьб уж. Шиннех къахьегамца бахаш, хьаьнала, дика советски нах хиннаб. Хьоаяц цар шоай нана, бакъда дага-м ух. Наьха ноаноша, шоай бераш хьесташ, шоайла бIарахьийжаб е цкъа школе «Са нана» яха сочинени язъе аьлча, шоаш бохар кхераш хиннаб. Доацар сенна яздора, боккъалдар мишта яздергдар?

ХIанз тIеххьарча марацара къаьста, шовзткъе итт шу даьнна хургдола Тонта Шаьла воI волча дIакхаьчай. ВиIий цIагIа чуяха юхь йоацаш, хьалхагIа гаргарча наьхацига а сеца, нах ахийтаб цо из волча, ше цун даь «дикаш» дувцаш («хьо ваь хьа нана ма йий со!»), воIо де дезар хьалхадоахаш («нана-м воIо кхоаб»). Бакъда, наьха-м дог кхард наьнах-бекаргах.

Кхычарна, тIехьтIабоагIачарна хьехам хургбацар — хьогI, аьнна, язду-кх. Нана яха дош доккха дош да. Наха хьалхашка, обществона хьалхашка цун эггара доккхагIадола, сийдола декхар да шийй бераш Iалашдар.

Цудухьа я из Нана.

З. БЕРСАНУКАЕВА.

«Современника» кердадараш

Российски Федераце шийла йоккхагIа йоацача «Современник» яхача издательствос арадаккха кийчду Боков Ахьмада «Разорванный круг» яха роман.

Вовзаш волча гIалгIай писатела романа тIа дувц Кавказа лоамашта юхе уллача юрта хиннача гIулакхех лаьца. Эрсий читатела йовзаргья романа тIа ювца керттерча турпала агронома Рашида кхел. Халонаша чIоагIву из. Ширача замалахьа хиннача гIулакхашца, бехктокхаме боацачарца, боагIача боараме совхозе болх хьа ца бечарца лира къовсам лоаттабу Рашида. Боков Ахьмада роман белгала я, увттаьча проблемашца, актуальни хиларца, социальни гIулакхаш хьалха дахарца, турпала кхел кIоаргга йовза гIертарца.

Эрсий меттала книжка арадаккха лерхI аьхки «новинки современника» яхача серех, 150 эзар экземпляр тираж а йолаш.

Т. АНДРЕЕВА.

ТЕЛЕПРОГРАММА

10 ЯНВАРЬ, ШИНАРА

I ПРОГРАММА

6.30 — 120 минот.
8.35 — «Человек, который смеется» яхача кхо сери йолча художественни фильма премьера. 1-ра сери. (Францн, 1971 шу).
9.50 — «Тили-тили, трали-вали». Останкина концертни студе поэтаца Ю. Энтинаца хинна вIашагIкхетар.
10.50, 15.30, 17.55 — «Кердадараш».
11.00 — Берий сахьат. Французски мотт — бераштa. Iа кхаьчад. «Дед мороз и серый волк» яха мультфильм.
12.00 — Россе мастерскеш. «Род стекла, краскою напоенного...» яха документальни фильм.
15.45 — «Инвамарафон», «Искандеркуль», «Свидание с Вильнюсом» яхача документальни фильмай премьера.
16.45 — «Дороги кобзарские» яхача фильм - концерта премьера.
17.10 — «Праздник новогодней елки в Кремле» яха передача.
18.45, 22.25 — «Тахан дунен тIа».
19.00 — «Iаьдал — Советашка». Централыни хоржамий комиссе балхах.
19.30 — «Резонанс». «Мировая экономика на пороге третьего тысячелетия» яха передача.
21.00 — «Ха».
21.40 — Перестройка прожектор.
21.50 — «Балетные вариации» яха Ереванера передача.
22.40 — «Актуальни объектив». «Глумление» яхача документальни фильма премьера.

II ПРОГРАММА

8.00 — Iуйрийнара гимнастика.
8.15 — «Берий сеанс». «Звездочка» яха бераштa дола Iилма-довзийтара журнал.
9.10 — Французски мотт. Iомабу 1-ра шу.
9.40 — «Перед концертом» яхача музыкальни фильма премьера. (Грузински ТВ).
10.00 — Французски мотт. Iомабу 2-гIа шу.
10.30 — «Через тернии к звездам» яха субтитраш йола художественни фильм. 1-реи 2-гIеи сереш.
12.55 — «Найти свою звезду» яхеи «Приобщение» яхеи документальни фильмаш.
11.45, 13.35, 23.10 — «Кердадараш».
13.40 — Карельски АССР Гостелерадио симфонически оркестра концерт.
16.40 — «Кердадараш» (гIалгIай меттала).
16.45 — Фильм - реклама.
16.50 — «Техника — кийчон мугIаре» (гIалгIай меттала).
17.00 — «Забавы молодых» яха художественни фильм.
18.20 — Экономиках йола тха консультаци. Затратни механизм хIанз а болх беш я.
18.50 — Киножурнал.
19.00 — «Нохч-ГIалгIайче».
19.15 — Футбол. Товарищески вIашагIкхетар. «Динамо» (Тбилиси) — «Вердер» (ФРГ). Перерыве (20.00) — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!».
21.00 — «Ха».
21.40 — Перестройка прожектор.
21.50 — «Случай в аэропорту» яхача кхо сери йолча художественни фильма премьера. 1-ра сери.
23.15 — Художественни гимнастика. СССР чемпионат.

11 ЯНВАРЬ, КХЬАРА

I ПРОГРАММА

6.30 — 120 минот.
8.35 — «Человек, который смеется» яхача художественни фильма пермьера. 1-реи 2-гIеи сереш.
11.00, 15.20, 17.55 — «Кердадараш».
11.10 — Мультконцерт.
11.50 — «Что знает о любви любовь» яха лирически концерт.
12.25 — «Старики», «Счастливый миг, не уходи..!», «Мальчик, конь и Гер-оглы» яха документальни фильмаш.
15.45 — «Мечта Мичурина» яхачеи, «Заамин» яхачеи документальни фильмай премьера.
16.20 — Музыкальни сокровищница. Э. Григ. Ля-минор оркестрацарча фортепианон дола концерт.
16.55 — Берий сахьат. Английски мотт — бераштa. П. И. Чайковский. «Щелкунчик». Книжка деш вай.
18.00 — «Прогресс, информаци, реклама».
18.45, 23.00 — «Тахан дунен тIа».
19.00 — «Гость» яхеи «Пестрая бабочка» яхеи бокхийчарна дола мультфильмаш.
21.00 — «Ха».
21.40 — Перестройка прожектор.
21.50 — «Достойны ль мы своих наследий» яха передача. Новгороде хинна славянски письменностен культурен цIей.
23.15 — «... И время собирать камни» яхача фильм-концерта премьера.

II ПРОГРАММА

8.00 — Iуйрийнара гимнастика.
8.15 — «Геометрические фантазии» яха Iилма - довзийтара фильм.
8.35, 9.35 — Вайна гонахьара дуне. 1-ра класс. Москва — СССР столица.
8.55 — «Зимним днем» яха документальни фильм.
9.05 — Немецки мотт. Iомабу 1-ра шу.
9.55 — Художник Васильев Константин.
10.35, 11.35 — Общи биологи. 9-гIа класс.
11.05 — Немецки мотт. Iомабу 2-гIа шу.
12.05, 23.15 — «Кердадараш».
12.10 — «Случай в аэропорту» яха художественни фильм. 1-ра сери.
13.25 — «Праздник кита» яха Анадырера передача.
13.50 — «Пока спит река» яхача документальни фильма премьера.
17.00 — «Кердадараш» (нохчий меттала).
17.05 — «Аламыс» яха документальни фильм.
17.35 — Экологически дневник.
18.05 — Хоржамашта накъадолхаш. Объективни позицешкара (нохчий меттала).
18.35 — Фильм-реклама.
18.40 — «Нохч-ГIалгIайче».
18.55 — Футбол. В. А. Гранаткин дагалацара хетаь кхелетарий Дунен халкъашта юкъера турнир. СССР сборни-1 — США сборни. Перерыве (19.45) — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!».
20.50 — «Сибирь на экране» яха киножурнал.
21.00 — «Ха».
21.40 — Хоржамаш: факташи комментареши.
21.50 — «Случай в аэропорту» яхача художественни фильма премьера. 2-гIа сери.
23.05 — «Мы художники» яхача документальни фильма премьера.

12 ЯНВАРЬ, ЕРА

I ПРОГРАММА

6.30 — 120 минот.
8.35 — «Человек, который смеется» яхача художественни фильма премьера. 2-гIеи 3-гIеи сереш.
11.10, 15.30, 17.55 — «Кердадараш».
11.20 — Берий сахьат. Английски мотт — бераштa. П. И. Чайковский. «Щелкунчик». Книжка деш вай.
12.20 — «Вопросы гражданам страны» яха документальни фильм.
12.30 — «Северные звоны» яха фильм-концерт.
15.45 — «Счастливый дуэт» яха Куйбышевера передача.
16.15 «Меня убивали много раз...» яха документальни фильм.
16.45 — «Здравствуй, музыка!» яха передача.
17.20 — «Польша жива» яхача документальни фильма пемьера. (ПНР).
18.00 — «До шестнадцати и старше» яха передача.
18.45, 22.45 — «Тахан дунен тIа».
19.00 — «Вопросы гражданам страны» яха документальни фильм.
19.10 — «Я люблю тебя, жизнь» яха фотоконкурс.
19.15 — «Iаьдал — Советашка». СССР халкъа депутаталла кандидатах генеральни авиаконструкторах М. П. Симоновх.
19.45 — «Человек, который смеется» яха художественни фильм. 2-гIа сери.
21.00 — «Ха».
21.40 — Перестройка прожектор.
21.50 — «У нас суровая эпоха...» яха В. И. Мухинай вахарахи кхоллamахи йола передача.
23.00 — Фестивалаш, конкурсаш, концерташ.

II ПРОГРАММА

8.00 — Iуйрийнара гимнастика.
8.15 — «Рождение эталона» яха Iилма - довзийтара фильм.
8.35, 9.35 — Природоведени. 2-гIа класс.
8.55 — «Каменный щит Руси» яха Iилма-довзийтара фильм.
9.05 — Испански мотт. Iомабу 1-ра шу.
19.15 — «Ер шоана мог».
19.45 — «Человек, который смеется» яха художественни фильм. 1-ра сери.
9.55 — «Случайно уцелевший альбом» яхача Iилма - довзийтара фильма премьера.
10.05 — «Вай беш».
10.35, 11.35 — Физика. 7-гIа класс.
11.05 — Испански мотт. Iомабу 2-гIа шу.
12.05, 23.05 — «Кердадараш».
12.10 — «Случай в аэропорту» яха художественни фильм. 2-гIа сери.
13.25 — Р. Вагнер. «Тайнгейзер» яхача опера увертюра.
13.40 — «1000 лет и 3 дня» яхача документальни фильма премьера.
16.35 — «Кердадараш» (гIалгIай меттала).
16.40 — «Завещаю исцелять» яха документальни фильм.
17.00 — «Премьера яьлча хинна къамаьл» (нохчий меттала).
17.45 — Оаша дехарагIа хинна вIашагIкхетар. Н. Пайзулаев (нохчий меттала).
18.00 — Нохчий мотт Iомабу вай. (Юхагойтар).
18.30 — «Нохч-ГIалгIайче».
18.45 — «Завтра — Всесоюзная перепись населения» яха передача.
19.00 — Баскетбол. Европейски чемпионий кубок. МаIанах. ЦСКА — «Маккаби» (Израиль). Перерыве (19.40) — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!».
20.45 — Советски илле концерт.
21.00 — «Ха».
21.40 — Перестройка прожектор.
21.50 — «Случай в аэропорту» яхача художественни фильма премьера. 3-гIа сери.

13 ЯНВАРЬ, ПIАЬРАСКА

I ПРОГРАММА

6.30 — 120 минот.
8.35 — «Человек, который смеется» яхача художественни фильма премьера. 3-гIа сери.
10.00 — «Веселые нотки» яха къонача вокалистий концерт.
11.00, 15.30, 18.15 — «Кердадараш».
11.10 — «Достойны ль мы своих наследий» яха передача. Новгороде хинна славянски письменностен культурен цIей.
12.20 — «Халкъа кхоллам». Телеобзрени.
15.45 — «Тайна старого парка» яха бераштa дола фильм. (ПНР).
17.00 — «В Старочеркасскую на праздник», «Заповедник Азас» яхача документальни фильмай премьера.
17.40 — А. Шнитке. «Пер Гюнт» яхача балетера эпилог.
18.20 — «Жадный Кузя», «Впервые на арене», «Сказка о белой льдинке» яха мультфильмаш.
18.45 — «Тахан дунен тIа».
19.00 — «Интерсигнал».
19.30 — Поззе минуташ.
19.35 — «Человек, который смеется» яха художественни фильм. 3-гIа сери.
21.00 — «Ха».
21.40 — Хоржамаш: факташи комментареши.
21.50 — «Это было... было» яха передача.
22.05 — «Игра в детектив» яхача телеспектакла премьера. «Будни инспектора» яха 3-гIа выпуск.
23.20 — «Взгляд» яха передача.

II ПРОГРАММА

8.00 — Iуйрийнара гимнастика.
8.15 — «Семь раз отмерь...» яха Iилма - довзийтара фильм.
8.35, 9.35 — А. Н. Толстой. «Детство Никиты». 4-гIа класс.
9.05 — Английски мотт. Iомабу 1-ра шу.
10.05 — ПТУ дешархошта. А. М. Горький. «На дне».
10.35 — Интерспектр. Интервидене программаш.
10.05 — Английски мотт. Iомабу 2-гIа шу.
11.35, 23.05 — «Кердадараш».
11.40 — «Случай в аэропорту» яха художественни фильм. 3-гIа сери.
12.55 — «Вай Лаьтта» яха музыкальни передача.
13.50 — «Внук» яхача документальни фильма премьера.
17.00 — Советски Союзе гIолла. Кинопрограмма.
18.00 — Информационно-музыкальни программа (нохчий меттала).
18.20 — Киножурнал.
18.30 — «Нохч-ГIалгIайче».
18.40 — «Заповедни лаьттан йоанхонаш» Аргунски историно - архитектурни Iаламеи музей-заповедник (нохчий меттала).
19.10 — «Унахцlено». Передаче дакъа лоац НГIАССР унахцIено лорaяра министра Г. У. Мальсагова. Телефонаш: 2-26-68, 2-93-92, 2-01-65.
19.50 — «На душу населения» яха документальни фильм.
20.00 — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!».
20.15 — Арфа локх РСФСР заслуженни артиста Э. Москвитинас.
20.30 — Ритмически гимнастика.
21.00 — «Ха».
21.40 — Хоржамаш: факташи комментареши.
21.50 — А. П. Чехова литературни произведений экранизаци. «Свадьба» яха художественни фильм. (1944 шу).

14 ЯНВАРЬ, ШОАТТА

I ПРОГРАММА

6.30 — 120 минот.
8.35 — Казански музыкальни училища духовой оркестр.
8.50 — «ЦIагIара академи.
9.20 — «Сага институт».
10.20 — «День поминовения» яхача документальни фильма премьера.
10.50 — Дунен халкъий кхоллам.
11.25 — «Социализма мехкашка».
11.55 — «Как мы отдыхаем» яха передача.
12.50 — «Останься с нами» яха наркоманена дарба а профилактика а яра проблемаех йола передача.
13.00 — «Союзни республикай киноискусство». Молдавски кино.
14.30 — «Кердадараш».
14.45 — «Хьайбай дунен тIа».
15.45 — «Сердце мое ларец, и положена была в него радость» яха Б. Шергина кхолламах йола передача.
16.50 — СССР халкъа артиста А. Папанова дакъа лоаца фильмаш. «Дон-Кихота бераш». (1965 шу).
18.05 — «Дунен халкъашта юкъера программа».
19.05 — «Музыка в эфире» яха 31 декабре 1-ча программагIа хинна передача юхагойтар.
20.00 — «Новогодняя музыкальная ночь» яха 1-ча январе 2-ча программагIа хинна передача юхагойтар.
21.00 — «Ха».
21.40 — Телезрителa спутник.
21.55 — «Новогодняя музыкальная ночь» яхача передача дIахододар.
23.55 — «Монтаж» яха музыкальни телефельетон.
00.55 — «Кердадараш».

II ПРОГРАММА

8.00 — Iуйрийнара гимнастика.
8.15 — «Юрта сахьат».
9.15 — «Звучат, звучат канклаяй» яха Вильнюсера передача.
10.00 — Нохч-ГIалгIай АССР вIашагIйолларга. «Грозный» яхеи «Живите долго» яхеи документальни фильмаш.
10.40 — «Мы веселы, счастливы, талантливы» яха субтитраш йола художественни фильм.
12.10 — Тха вернисаж. «Ветеран строе ва».
12.40 — «Шун письмашка хьежжа». Концерт (нохчий меттала).
13.10 — «Декабрьские вечера» яха телевизионни музыкальни абонемент. 1-ра передача.
14.20 — «Мама» яха бераштa дола фильм.
15.45 — «Юрмала-89» яха советски эстрадни къонача иллиалархой Ерригсоюзни телеконкурс. Конкурса Московски регионални этап.
18.15 — Къамаьл ду халкъа образоване болхлой Ерригсоюзни съезда делегаташа.
19.00 — НБА профессионалашта юкъера баскетболах йола США чемпионат. «Атланта Хоукс» — «Дейтройт Пистонс».
20.00 — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!».
20.15 — Къамашта юкъера гIулакхаш: исторически опыти проблемаши.
21.00 — «Ха».
21.40 — Мехка театраша хьокх. «Конотопская ведьма» яха И. Франко цIерагIча Украински Паччахьалкхен академически театра фильм-спектакль.
23.15 — «Кердадараш».

15 ЯНВАРЬ, КIИРАНДИ

I ПРОГРАММА

8.00, 23.25 — «Кердадараш».
8.15 — Ритмически гимнастика.
8.45 — «Спортлото» тираж.
9.00 — «ХIана, сендухьа».
9.30 — «Будильник».
10.00 — «Советски Союза гIулакх ду аз!».
11.00 — «Iуйрийнара почта».
11.30 — «Путешественникий клуб».
12.30 — «Внимание!». Бераштa йола передача.
14.00 — Музыкальни киоск.
14.30 — «УнахцIено».
15.20 — Дунен йоккхагIйола музей. Лувр. «Свет и слава, или Людовик XIV» яха II-гIа сери.
15.55 — «Ералаш» яхача журнала сакъердаме историеш.
16.25 — Эсамбаев Махьмуда театр.
17.00 — Юртара сахьат.
18.00 — «Дунен халкъашта панорама».
18.45 — «Добро пожаловать» яхеи «Медвежуть» яхеи мультфильмаш. «Сказки для Золушек» яхача документальни фильма премьера.
19.45 — «Тридцать три» яха художественни фильм.
21.00 — «Ха».
21.40 — «Здравствуйте, доктор» яха передача.
21.55 — Йицлургйоаца ашараш. М. Магомаев.

II ПРОГРАММА

8.00 — Зарядка е отта!
8.15 — «Свадьба» яха художественни фильм.
9.25 — «Где зимует лето?» яха документальни фильм.
9.45 — «Играй, гармонь» яха передача.
11.20 — «Сайн борзи» яха мультфильм.
11.30 — «Путешественникий клуб».
12.30 — «Поэзия без слов» яха документальни фильм.
13.00 — Хоккей. НХЛ чемпионат. «Питсбург Пингвинз» — «Лос-Анжелес Кингз».
15.00 — «Музыкальни мартинкаш».
15.20 — Мультфильмаш: «Пиллеи зунгати», «Ломи пхьагали», «Бертийн жам».
15.50 — Мартин Лютер Кинг ваь 60 дузаш. «Мартин Лютер Кинг». Документальни фильм. (ЮАР).
16.10 — «Юрмала-89» яха советски эстрадни къонача иллиалархой Ерригсоюзни телеконкурс. Конкурса Московски регионални этап.
19.00 — «Эмиль Гилельс. Жизнь в музыке» яхача документальни фильма премьера.
20.00 — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!», «Тхо зоопарке».
20.15 — «Ер шоана мог».
21.00 — «Ха».
21.40 — «Здравствуйте, доктор» яха передача. (Сурдопереводаца).
21.55 — «ДоттагIий экран. «30 случаев майора Земана» яхача серецара «Татранская пастораль» яха художественни фильм. (ЧССР, 1978 шу).
23.10 — «Кердадараш».

РАДИОПРОГРАММА

10 ЯНВАРЬ, ШИНАРА

7.45 — 8.00 Передачай программа. Музыка. «Юртара Iуйренаш». Хаоттам.
8.15 — 9.00 Передачай программа. Музыка. Республикански газетий обзор Нохч-ГIалгIай ашарий концерт.
9.15 Дикал — предприяте кизга (нохчий меттала).
9.30 «Къона заманхо» (гIалгIай меттала).
9.50 — 10.00 Дуне цхьан кIирагIа (нохчий меттала).
16.00 Передачай программа. Хаоттам.
16.01 Советашка харжара накъа долхаш.
16.16 — 17.00 Хьалхалаттача коллектива сурт. Музыкальни программа.
18.00 Керда хоамаш
18.30 — 18.40 Хоамаш.

11 ЯНВАРЯ, КХЬАРА

7.45 — 8.00 Передачай программа. Музыка. «Къахьегама ресурсаш: мишта пайда эц царех?» (нохчий меттала). Хаоттам.
8.15 — 9.00 Передачай программа. (нохчий меттала). Музыка. Республикански газетий обзор. Вальсаш.
11.15 XX областной партийни конференце решенеш (гIалгIай меттала).
11.30 ДоттагIлен концерт.
11.50 — 12.00 Юртбоахама дешара радиошкола.
15.15 «Цхьан дезале» (нохчий меттала).
15.30 Музыка.
15.35 — 15.45 «Беспокойное сердце в наследство» яха корреспонденци
16.00 Передачай программа. Хаоттам.
16.01 — 17.00 «Фольклора жовхьараш» яхача циклера передача.
18.00 Керда хоамаш.
18.30 — 18.40 Хоамаш.

12 ЯНВАРЬ, ЕРА

7.45 — 8.00 Передачай программа Музыка. «Ускорение с торможением» яха передача. Хаоттам.
8.15 — 9.00 Передачай программа (гIалгIай меттала). Музыка. Республикански газетий обзор. Интернационализм—вай вахара закон (гIалгIай меттала). Музыка.
11.15 «Патриот» (нохчий меттала).
11.30 Бехктокхама дефицит (нохчий меттала).
11.45 — 12.00 Болхлочун уйлаш.
15.15 — 15.30 «Ерригаш а резерваш йий болх беш? »(гIалгIай меттала).
17.15 Передачай программа. Хаоттам.
17.16 Къамаьл ду районни радиос. Грозненски районера передача (нохчий меттала).
17.31 Шоана, юртбоахама къахьегамхой.
18.00 Керда хоамаш.
18.30 Хоамаш.
18.40 — 19.00 «УнахцIено» яха радиожурнал (нохчий меттала).

13 ЯНВАРЬ, ПIАЬРАСКА

7.45 — 8.00 Передачай программа. Музыка. Юртара Iуйренаш. Хаоттам.
8.15 — 9.00 Передачай программа (нохчий меттала). Музыка. Республикански газетий обзор. Къахьегам вIаштIехьбаккхара керда формаш: проблемаши сужденеши (нохчий меттала). Дикал — предприяте кизга (гIалгIай меттала). Музыка.
11.15 — 12.00 «Керда цIераш» яхача циклера передача.
15.15 — 15.30 «МалагIча колхозе?» С. Чахкиева водевила инсценировка (гIалгIай меттала).
17.15 Передачай программа. Хаоттам.
17.16 Халкъа гIулакха тIехьа къовсам лоаттабер (гIалгIай меттала).
17-31 «ЦIе сийгаш» (гIалгIай меттала).
17.46 ДоттагIлен концерт.
18.00 Керда хоамаш.
18.30 Хоамаш.
18.40 — 19.00 «Вахара хьисап — советски» (нохчий меттала).

14 ЯНВАРЬ, ШОАТТА

7.35 — 8.00 Передачай программа. Музыка. Юртара вахар (нохчий меттала). Хоамаш. Хаоттам.
8.15 — 8.45 Передачай программа. (гIалгIай меттала). Музыка. Республикански газетий обзор. Реклама.
10.40 Керда вахара тIехьа. Беседа (гIалгIай меттала).
11.00 Школьни глобус.
11.30 — 12.00 Шийчарна юкъера наьхабараш. 2-гIа передача.
12.30 Сатирически микрофон (гIалгIай меттала).
12.50 Уйла а болх а кердача тайпара бе (нохчий меттала).
13.05 — 13.15 Реклама.
15.15 — Шоатта ден сарахьа. В. Кузьмина, И. Юрьевас, П. Лещенкос, А. Бояновас дIалокх къаьна эрсий романсаш.
16.00 Боахама расчет — ускорене стимул.
16.15 — 17.00 «Кавказа Iуйренаш» яха радиожурнал.
18.00 — 19.00 Музыкальни почта.

15 ЯНВАРЬ, КIИРАНДИ

7.15 — 7.40 Передачай программа. Музыка. Республикански газетий обзор Хоамаш. Хаоттам.
8.15 — 9.00 «Примите поздравления» яха передача.
11.20 — 12.00 Кагирхой хьаьшацIа.
15.15 — 15.30 Коммунисташ хьалха ба (гIалгIай меттала).
16.00 Литературни Нохч-ГIалгIайче.
16.30 «Дешархо» (нохчий меттала).
16.45 — 17.00 Дагестана ашараш.
18.00 — 19.00 «Иллеца доттагIал долчарна» яха концерт.

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковске, ул. 92. Телефонаш: редактора — 2-45-57; редактора заместителя — 2-85-07; бехктокхама секретара — 2-84-68; отделий; партийни вахара — 2-53-12, промышленностен транспортен — 2-75-81, 2-65-01; юрта боахама — 2-47-84, 2-90-66; культура — 2-64-75, 2-75-78; письмой — 2-85-64; машинописни бюро — 2-89-51; корректорски — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907 г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 2-45-57; заместителя редактора — 2-85-07; ответственного секретаря — 2-84-68; отделов: партийной жизни — 2-53-12, 2-54-04; промышленности и транспорта — 2-75-81, 2-65-01; сельского хозяйства — 2-90-66, 2-47-84; культуры — 2-64-75, 2-75-78; писем — 2-85-64; машинописное бюро — 2-89-51; корректорская — 2-89-88.

Газет арадувл шинареи, ереи, шоаттеи деношка

СФ05008. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 45.